25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6965 — 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1908 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 21 ԶԻԼ-ՔԱՏԻ 1326 — 14 Decembre 1908 — 25me année — N. 6965

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԱՏԱՐԱԳԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Գ.
» » վեցամսեայ	45	»
Պատահմամբ համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35	Ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەۋەلك
ارمنجه یومیه و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درهلیه قلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ԷԶ ՄԸ
ԱԶԳ. ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

ԼԵՒՈՆ Ե. ԹԷ Զ.

Հռչակաւոր բանաստեղծ Կ. Պասմաճեանի վերջերս հրատարակած ԼԵՒՈՆ Ե. շահեկան գրքոյկին առթիւ Վենետիկի վարդապետներէն Հ. Ամդրիկեանը դիտողութիւն ըրած էր Բազմավէպի մէջ թէ Ռուբինեանց վերջին թագաւորը ոչ թէ Լեւոն հինգերորդ կը կոչուի, այլ Լեւոն վեցերորդ։ Թէեւ իր այդ առարկութեանը պէտք եղած սխալմանը տրուած էր Թերթիս Խմբագրապետին կողմէ, բայց ամենորդ չենք համարիր պարզել թէ ինչէն առաջ եկած է Հայոց վերջին հարստութեան վերջին թագաւոր Լեւոնին հինգերորդ թէ վեցերորդ կոչուելու խնդիրը, որ այսպէս վէճի նիւթ կը դառնայ. մինչ անձի մը քանիերորդ բլլալու պարագան երբեք առարկութիւն վերցնելիք բան պէտք չէ որ բլլայ։

Այս չփոթութիւնը լուծելու առթիւ դէպ կը համարինք նաեւ համառօտ ակնարկ մը նետել մեր պատմութեան անցեալին այն շրջաններուն վրայ՝ որ Հայերը համանման վիճակի մը հանդէպ դտնուած են, այսինքն իրենց կրօնակցութեան բերմամբ աչքերնին դէպի արեւմտեան Քրիստոնեայ ազգերը դարձնելով՝ իրենց վրայ հրաւիրած են իրենց տոմմանակից կամ բնակակից արեւելեան ազգերու թշնամութիւնն ու հալածանքը։

Այո՛, այդ քաղաքականութիւնն էր պատճառ որ Սասանեան Պարսիկները Քրիստոնէութեան մեր մէջ տարածուելէն ու պետական կրօնք դառնալէն ի վեր՝ մահացու թշնամի եղան Արշակունեանց հայ թագաւորութեան զի միշտ Բիւզանդեան քրիստոնեայ կայսրութեան կը հակէր, մինչեւ որ դայն կործանել յաջողեցան 432ին։ Այդ միեւնոյն պատճառով էր որ Արշակունեանց անկումէն վերջն ալ չարունակեցին Սասանեանները իրենց հալածանքը Հայոց դէմ. վախնալով թէ անոնք Քրիստոնեայ յոյն կայսրութեան գիրկը կ'իյնան, թէեւ Բաղկանդիրեութեան դէմ զգացած հակակրութեամբը Հայերը պէտք եղածէն աւելի հաստատ ապացոյց տուած էին թէ երբեք նպատակ չունին Յունաց հետ ձուլուիլ կամ միանալ։ Բայց կասկածը միշտ կասկած էր։ Պարսկի թագաւորները չէին դիտեր չէին հաճիար հայ ու յոյն եկեղեցիներու միջեւ եղած զատնական տարբերութեան նրբութիւնները և Քրիստոնեայ կրօնակցութիւնը բաւական կը համարէին իրենց կասկածը միշտ վառ ու իրաւացի գտնելու։ Դժբախտաբար յունական արքունիքն ալ իր կողմէն ընաւ յոյսը չէր կորուսած այդ ձուլումն առաջ բերելու, որով պարսկական կասկածը իր գոյութիւնը կը պահէր միշտ, մինչ փոխադարձաբար ոչ մէկ ատեն յոյն կայսրութեան կողմէ լուրջ ու անկեղծ ջանք մը չեղաւ Քրիստոնեայ Հայութիւնը պաշտպանելու դրացի ոչ-քրիստոնեայ ազգերու հալածանքներուն դէմ՝ հակառակ Հայոց կողմէ շատ նեղը ինկած ատենին բրած ճարահատ դիմումներուն, ինչպէս Վարդանանց պատերազմին ատենը 451ին և Վարդան Բ.ի ապստամբութեան մեծ փոթորկին ժամանակը (574-578)։

Ահագնացեալ միեւնոյն քաղաքականութիւնը բռնեցին Արաբացիք Բագրատունեան թագաւորութեան սկիզբները, դի Բագրատունի առաջին թագաւոր Աշոտ Ա.ն (885-889) Կ. Պոլիս Լեւոն կայսեր տուած այցելութիւնը և իր որդի ու յաջորդ Սմբատ թագաւորի (889-914) յոյն կայսրութեան հետ բրած յարաբերութիւնը սնամիջապէս միեւնոյն կասկածը յարուցին թէ Քրիստոնեայ Հայերը Արաբներէն թագաւորութիւն ստանալով հանդերձ՝ աչքերնին Յունաց Քրիստոնեայ տէրութեան կողմը դարձուցին և դարձեալ միտք ունին անոնց միանալ իրենց դէմ։ Այս կասկածը մահացու հարուած մը տուաւ Նորահաստատ թագաւորութեանը և մահացու խեղճ Սմբատ թագաւորը ահռելի տանջանքներով գերութեան մէջ 914ին։

Բայց աւելի ցաւալին այս է որ Բիւզանդեան արքունիքը փոխանակ պաշտպանութիւն ընելու Արաբացւոց մշտական կասկածին տակ եղող Բագրատունի թագաւորութիւնը, ինքը զայն կործանեց ամենանողկալի խորամանկութեամբ և յիմար կարծմամբ։ Զի արեւելեան ոչ-քրիստոնեայ ազգաց դէմ միակ տարատակ ու թունը կեցած Հայաստանի քաղաքական անկախութիւնը կործանելուն պէս՝ խորտակուեցան յունական տէրութեան սահմանները, անհուն տապտակներ ներս խուժեցին, տակն ու վրայ բրին բոլոր երկիրը Իկոնիոյ (Գոնիայի) մէջ հաստատեցին Սելճուկեան թագաւորութիւնը և ապառնացան նոյն իսկ Կ. Պոլսոյ, որ վերջապէս առնուեցաւ 453ին։

Բայց Հայոց չորրորդ հարստութիւնը, Ռուբինեանը, կանգնուեցաւ Կիլիկիոյ լեռներուն մէջ 1080ին բոլորովին տարբեր զգայնութեամբ, այն է Յունաց դէմ վրէժխնդիր տարուութեան ոգւով, որով ի սկզբան առարկայ չեղան սահմանակից ոչ-քրիստոնեայ ազգերու կասկածին ու թշնամութիւնը։ Ընդհակառակն անոնցմէ բարեկամութիւն ալ տեսան։

Բայց դժբաղդաբար, և բիւրիցս բիւր անգամ ըսենք դժբաղդաբար, երբ եւրոպացի Խաչակիրները Ասիա արշաւելու և միլիոնաւոր մարդոց կոտորածի պատճառ ըլլալու եղեռն գործեցին, մեր Ռուբինեան թագաւորները չկրցան իրենց քրիստոնէական զգացմանց ներմուծանդութեան բուռն թափին դէմ կենալ ու չեղծուելնէ պահել։ Հետեւաբար յաւէտ քան երբեք կասկած, թշնամութիւն ու վրէժխնդրութիւն հրաւիրեցին իրենց վրայ իրենց սահմանակից ոչ-քրիստոնեայ ազգերուն, որոնց մեծն ու գլխաւորն էր Եգիպտոսի արաբական Սուլթանութիւնը, որ միշտ անխոցելի և անպարտելի կը մնար Խաչակրաց բոլոր արշաւանքներուն դէմ, նոյն իսկ երբ անգամ մը գերման կայսր մը և Անգլիոյ ու Գաղղիոյ թագաւորները դաշնակցած՝ անձամբ գլուխ կեցած էին խաչակրական արշաւանքներու ամենէն մեծին, երրորդին (1189-1191)։

Արդ՝ իւրաքանչիւր անգամ որ Խաչակիրները բան մը ընել չկրնալով՝ բիւր կոտորածներէ ետք կը վերադառնային, անոնց ազդած ատելութեան ու վրէժխնդրութեան Հայերէն էին որ զոհ կ'ըլլային, դի իրօք ալ չատ անգամ գործնականապէս օգնութիւն կ'ընէին անոնց, և կամ հեռանալնէն ետքը՝ նամակներով կը խնդրէին որ վերստին արշաւանք մը կազմակերպեն և Ասիա դառնան։ Դիւրին է երեւակայել թէ Եգիպտոսի Սուլթանները ո՛րչափ կը բարկանային Հայոց այս բրածին վրայ և ի՛նչ չարիքներ չէին ըներ անոնց, որպէս զի միանգամ ընդ միշտ դաւորութեան սկիզբները, դի Բագրատունի առաջին թագաւոր Աշոտ Ա.ի (885-889) Կ. Պոլիս Լեւոն կայսեր տուած այցելութիւնը և իր որդի ու յաջորդ Սմբատ թագաւորի (889-914) յոյն կայսրութեան հետ բրած յարաբերութիւնը սնամիջապէս միեւնոյն կասկածը յարուցին թէ Քրիստոնեայ Հայերը Արաբներէն թագաւորութիւն ստանալով հանդերձ՝ աչքերնին Յունաց Քրիստոնեայ տէրութեան կողմը դարձուցին և դարձեալ միտք ունին անոնց միանալ իրենց դէմ։ Այս կասկածը մահացու հարուած մը տուաւ Նորահաստատ թագաւորութեանը և մահացու խեղճ Սմբատ թագաւորը ահռելի տանջանքներով գերութեան մէջ 914ին։

Բայց աւելի ցաւալին այս է որ Բիւզանդեան արքունիքը փոխանակ պաշտպանութիւն ընելու Արաբացւոց մշտական կասկածին տակ եղող Բագրատունի թագաւորութիւնը, ինքը զայն կործանեց ամենանողկալի խորամանկութեամբ և յիմար կարծմամբ։ Զի արեւելեան ոչ-քրիստոնեայ ազգաց դէմ միակ տարատակ ու թունը կեցած Հայաստանի քաղաքական անկախութիւնը կործանելուն պէս՝ խորտակուեցան յունական տէրութեան սահմանները, անհուն տապտակներ ներս խուժեցին, տակն ու վրայ բրին բոլոր երկիրը Իկոնիոյ (Գոնիայի) մէջ հաստատեցին Սելճուկեան թագաւորութիւնը և ապառնացան նոյն իսկ Կ. Պոլսոյ, որ վերջապէս առնուեցաւ 453ին։

Բայց Հայոց չորրորդ հարստութիւնը, Ռուբինեանը, կանգնուեցաւ Կիլիկիոյ լեռներուն մէջ 1080ին բոլորովին տարբեր զգայնութեամբ, այն է Յունաց դէմ վրէժխնդրութեան տարուութեան ոգւով, որով ի սկզբան առարկայ չեղան սահմանակից ոչ-քրիստոնեայ ազգերու կասկածին ու թշնամութիւնը։ Ընդհակառակն անոնցմէ բարեկամութիւն ալ տեսան։

Բայց դժբաղդաբար, և բիւրիցս բիւր անգամ ըսենք դժբաղդաբար, երբ եւրոպացի Խաչակիրները Ասիա արշաւելու և միլիոնաւոր մարդոց կոտորածի պատճառ ըլլալու եղեռն գործեցին, մեր Ռուբինեան թագաւորները չկրցան իրենց քրիստոնէական զգացմանց ներմուծանդութեան բուռն թափին դէմ կենալ ու չեղծուելնէ պահել։ Հետեւաբար յաւէտ քան երբեք կասկած, թշնամութիւն ու վրէժխնդրութիւն հրաւիրեցին իրենց վրայ իրենց սահմանակից ոչ-քրիստոնեայ ազգերուն, որոնց մեծն ու գլխաւորն էր Եգիպտոսի արաբական Սուլթանութիւնը, որ միշտ անխոցելի և անպարտելի կը մնար Խաչակրաց բոլոր արշաւանքներուն դէմ, նոյն իսկ երբ անգամ մը գերման կայսր մը և Անգլիոյ ու Գաղղիոյ թագաւորները դաշնակցած՝ անձամբ գլուխ կեցած էին խաչակրական արշաւանքներու ամենէն մեծին, երրորդին (1189-1191)։

Արդ՝ իւրաքանչիւր անգամ որ Խաչակիրները բան մը ընել չկրնալով՝ բիւր կոտորածներէ ետք կը վերադառնային, անոնց ազդած ատելութեան ու վրէժխնդրութեան Հայերէն էին որ զոհ կ'ըլլային, դի իրօք ալ չատ անգամ գործնականապէս օգնութիւն կ'ընէին անոնց, և կամ հեռանալնէն ետքը՝ նամակներով կը խնդրէին որ վերստին արշաւանք մը կազմակերպեն և Ասիա դառնան։ Դիւրին է երեւակայել թէ Եգիպտոսի Սուլթանները ո՛րչափ կը բարկանային Հայոց այս բրածին վրայ և ի՛նչ չարիքներ չէին ըներ անոնց, որպէս զի միանգամ ընդ միշտ

ԹՕՍՈՒՔՈՒՏՈՒԹ

Զեռքս խղճիս վրայ, հպարտութիւնը հոգւոյս մէջ և ուրախութիւնը սրտիս, ահա ի՞նչ արամադրութիւններով այս առաւ գրչս կը սուեցնեմ Թղթին վրայ, գաղափար մը տալու համար ձեզի ուրբաթի զիշերուան ներկայացման վրայ որ ասենին փառաւոր, ամենէն ուժեղ և ամենէն սքանչելի տպաւորութիւնը թողուց մեր վրայ։

Արէլեան—Արմենեան ներկայացումին հանդիսատես եղողները այս պահուս զինով ըլլալու են տակաւին իրենց զգացած մեծ, նոր, գեղարուեստական հոգեբէնէ։

Գրիգոր Զօհրապի պէս պերճախօսութեան ըմբիշ մը և խօսքի Կրեսոս մը երբ բան մը չի գտներ իր սքանչացման լոյսը տալու համար հանդիսարելի թատերապետին, որուն չնորհաւորական այցի մը գացած ենք միջնարարի մը պատուն, ա՛լ ի՛նչ ուսակայ.ք դժուարութիւնը որուն կը բաղխիմ՝ պատշաճօրէն տալու համար ձեզի մանրամասնութիւնները Պատոյ հանդէպ ներկայացման։

Շերմանդատէի այդ գլուխ գործոցը, տպրուած կեանքէ առնուած այդ մելոդրամը, հրաշալիօրէն, magistralement, անքննադատելի կերպով ներկայացուց ռուսահայ թատերախումբը և մեզի այն հաւատքը տուաւ թէ բեմական արհեստի տեսակէտով ալ կրնանք մրցիլ եւրոպական առաջնակարգ ազգերու հետ։

Ամենէն gigineux, ամենէն դժուարանամ քննադատելու հրաւէր կը կարդամ հոս, ցուցնելու համար ինձի Պոլիս եկած որ և իցէ եւրոպական խումբ մը որ homogénité տեսակէտով աւելի բարձր եղած ըլլայ Աբէլեան-Արմենեան խումբէն։

Սառա Պէրնառի խումբը, օրինակի համար, մէկ կողմը գրէք սնոր մէջէն Սառան և Մարսուսեանը, մնացածները չատ բան չեն արժեր, մինչդեռ Կովկասեայ խումբին մէջ ծառայի դեր կատարողներն անգամ իրենց կարգին խրոնճամիտ և ծափահարուելիք դերասաններ են։

Կեցցէ՛ն մեր Կովկասեայ եղբայրները որ ասենկ կատարեալ, ասենկ ճարտար և ասենկ հմտաւոր խումբ մը կրցած են դուրս տալ իրենց մէջէն։

Գրիգոր մը, քիչ մը անդին, աղուոր ձեռնասութեամբ մը քրոնիկ մը գրած է ուր ընդհանուր ակնարկով մը վեր կը հանէ բոլոր արժանիքը նորեկ խումբին։

Աբէլեան-Արմենեան թատերախումբը գոնար մըն է զոր քիչեր կրցան վայելել անցեալ գիշեր։

Բոմմէի Ֆրանսկղի և Օտէոնի ներկայացումներուն գացած եմ և չեմ յիշեր գիշեր մը որ այսքան անհուն գոհունակութեամբ մեկնած բլլամ թատրոնէն։

Լրլուար, Լը Պարտի, Տիկին Պարթէ, Ռէժան, մեծ մեծ տարթիսթներ են անչուշտ, բայց չեն պատճառած ինձի այն խանդավառ յափշտակութիւնը որուն հետ թարկեցին զիս Աբէլեան, Արմենեան և հիանալի Տիկին Դուրեան-Արմենեան։

Oh la superbe femme, la merveilleuse artiste.

Պարզապէս հրաշալի էր երրորդ տարարուածին մէջ և այն տեղագրադրոյ ծարերը որով ողջունեցինք իր զօրաւոր և գեղեցիկ տաղանդը, չատ խեղճ կերպով բացատրեցին իրեն մեր զմայլանքը հանդէպ դերասանուհւոյն, հանդէպ գեղեցիկ կնկան։

—Մենք rhythmի պէտք չունինք, բաւած էր ինձի Աբէլեան, առաջին անգամ որ սեղմեցի ձեռքը։

Անչուշտ երբ մարդ այդ կատարելագործութեան կը հանդի, հարկը չզգար դոլեասներու։

Գովասանք չեն ասենք, սիրելի բարեկամ, այլ անվերապահ տուրք մը ձեր տաղանդին, ձեր հայութեանը ընծայուած։

Ապրիք, չատ ապրիք։

Գ. Ա.Լ.ՓԻՒՐ

ԵՂԲՕՐՍ ՊԱՏՄԱՃՆԵՐԷՆ

Trust in God, keep your powder dry. NELSON

Վստահեցէք Աստուծոյ, բայց վառօդդ չոր պահեցէք։ ՆԷԼՍՈՆ

Ահա հիանալի նշանաբան մը, ճշմարիտ և օգտակար ամէն մարդու և ժամանակի համար։ Բայց եթէ Աստուծոյ վրայ գաղափար չունիս, ու վառօդ ալ չունիս, ի՞նչ կը մնայ քեզի ընել.—երբորդ՝ այլ կտրուկ ճամբայ մը ունիս բռնելու. այն է—գտնէ մամուլի միջոցաւ—արծարծել ու վառ պահել բոցը եղբայրութեան զանազան ցեղերու միջեւ։

Կը թոյլատրեմ որդ ինձի ընել հետեւեալ պատմութիւնը որ կարծեմ թէ իր տեսակին մէջ առաջինը պիտի ըլլայ (չեմ համարձակիր ըսել միակը). և չեմ ցաւիր աւելի կանուխ գրած չբլլալուս, վասն զի հիմա՛ է որ Սամանագրութեան գինովութենէն սթափած, այդ նոր և անհաւատալի բժիշկին վատահելիութեանը աւելի համոզուած, աներկիւղ ու անդողդող, մեր ընթերցողները սիրտ և ժամանակ պիտի ունենան կարդալու։

Չկարծուի որ ընելիքս բանտարկութեան պատմութիւն է (մեծ օրիժինալութիւն մը չունի այն ինձի համար), ո՛չ ալ այն թէ թէ՝ ի՞նչպէս մազապուր պրծայ երեսփոխան ընտրուելէ — չնորհիւ երկրէն հեռու գտնուելուս, — ո՛չ պա՛զ ու գեղեցիկ անգլուհիի մը զոլասանքը, ո՛չ տասնամեայ լռիկ ու արդիւնաւատ գործունէութեանս նկարագրութիւնը, ո՛չ այն թէ ի՞նչ կը դառնայ Անգլիոյ մէջ, ո՛չ անդլիերէն յօդուածներուս երեսէն կրած վնասներս, ատոնց և ո՛չ մէկը, այլ՝ եղբօրս պատմածներէն դրուագ մը։

1895 աշնանավերջին երբ գետինները սառով ծածկուած էին ու սիրտերը ասով, երբ lâche ամբոխը՝ որ խօսքի նեղը մնալուն պէս, հա՛յտէ՛, սուր ու տարձանակ կ'ասուէր, խօսքը բերնիդ մէջ մնացը նելու, քեզ մեռցնելէ առաջ, այն տարին երբ հազիւ թէ հոս ու հոն թագուն կը մնային մատի վրայ համրուող սրտի մարդիկ, որովհետեւ մարդ անուշին իսկ անարժան խուժանը կը սպանէր ու կը սարսռնէր, Հասան (անունը ուրիշ չեմ յիշեր) դեռ ազկերա էր «Թէրզի Գալուստին» քով, որ հակառակ իր երիտասարդութեան, հաճի էր։

Ճանչցած էի Հասանը տասնվեց տարի առաջ Ս. քաղաքին մէջ, չիմնատ, անհամարձակ 10-17 տարեկան որբ մը, որուն հայ հարմնատկը (վարպետին կինը) կամ ու մածուն, կամ քուլիա-սպանիր կը հրամցնէր ամէն անգամ որ ան տուն կ'երթար վարպետէն յանձնարարութիւններ տանիլ բերելու։ Հասան, իմ ճանչցածներուս մէջ գրեթէ միակ «այլազգին» էր որուն բերանէն ելած բառերը մարդավարիշ նշանակութիւն մը ունէին պարզապէս յայտնելով իր միտքը օրինակի համար՝ թէ վարպետը կանդուն մը կառուցած էր կամ իր ունեցած քանի մը դրուշի պարարը զրկած վաճառական Օ. էֆէնտիի։ Այսինքն չէր այն «երանելի՝ օրերուն» թուրքերէն՝ որոնց արտաբերած երեք բառերուն մէկին հայհոյութիւն, երկրորդը անարգանք մը, երրորդը զրպարտութիւն մը։

Ամբոխը հասած էր Հաճի Գալուստի խանութին առջեւ և կ'ուզէր ներս խուժելով սպանել, կողոպտել, այրել։

Հասան, հանդարտ ու պաղարիւն, խմբոյն կ'ելլէ խանութին դրան առջեւ և պատուար կը կանգնի ոճրագործներուն դէմ, յայտարարելով թէ, նախ զինքը պէտք է սպաննեն եթէ կ'ուզեն հասնիլ իր վարպետին։

Գնդով մը անմիջապէս կը թռչի դուրսէն, կը վանէ այդ դիւցազն հոգին իր համեստ մարմնէն դուրս, հոգի մը որ կ'երթայ խառնուիլ իրմէ առաջ ճագաթան երամովին թռչողներուն, անոնց հետ ներկայանալու համար, չեմ դիտեր, հա՞յ թէ թուրք Աստուծուն։

Ա.Ճգլիա ԼԱՍՐՈՎ.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ց. ԱՐԷԼԵԱՆ ԵՒ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆ

«Պատուի համար»
տուամ Շիրվանզատէի

Չեմ յիշեր կեանքիս մէջ գիշեր մը՝ ուր այսքան դառնորէն միտքս չարչարած ուն դառնամ։ Միտքս չարչարած՝ այն անլուծելի, այն ոճրագեղ երեւոյթը՝ որ բնութիւնն է, որ նկարագիրն է։ Եւ երբ գրիչս ձեռք կ'առնեմ տպաւորութիւններս գրելու համար, յուզումը մէջս կը սաստկանայ և կը վարանիմ։ Պատուի Համար, տաղանդի այդ հսկայ արտադրութիւնը իրականէն սքանչելիօրէն լուսանկարուած յոյզով խաղ մըն է որուն մէջ հեղինակը իր ամբողջ սրամտութեան ալիքները ջրաւիսած է և իր հոգին բոլանդակ բանաստեղծականութիւնը թրթռացուցած։ Առաջին անգամ հայը այսքան անթերի թատերախումբ մը ըմբոշխնելու երջանկութիւնը կ'ունենար ուրբաթ գիշեր։

Էլիզարեան հարուստ վաճառական մըն է որ իր փարթամ կնոջը և ճոխ պերճանքը կը պարտի իր ընկերոջը՝ Օթարեանի՝ որուն զաւակը որդեգրած է, զանիկա ամէն կերպով մանցնելէ ետքը։ Երանուհին՝ վաճառականին կինը՝ անցուզարմին գլխակից՝ ինք իր մէջ ամփոփուող, ցաւագին տարած մըն է և բնաւ չի նմանիր իր եղբօրը Սաղաթէլին որ ամուսինին աջակիցը և գործակատարն է։

Դիւերից բաւական անցել էր, երբ առաջին խումբը հասաւ Ագի-գետի մօտ։ Գարնանային յորդութիւնների ժամանակ գետը, իւր յեղեղուկ ափերը ողողելով, բացել էր բաւական լայն և խորընկած հեղեղատ, որի միջով հոսում էր նա։ Իսկ այժմ ջուրը պակասելով, քաշուել էր, թողնելով իւր ափերի մօտ ընդարձակ լիսային տարածութիւն, որ պատած էր ճոխ լուսականութեամբ։ Այդ տարածութիւնը այնքան խոր էր ինկած չբրջակայքի մակերևոյթից, որ եթէ հազարաւոր անձինք անցուորուէին այնտեղ, դարձեալ վերեւից ճանապարհով անցնողը տեսնել չէր կարող։ Այստեղ, գետի աջ ափի մօտ, իջեւանեցին նրանք, փոքր ինչ հանգստանալու համար։ Ձիաների ոտները պնդեցին ոռնակապերով, թողեցին գետեղերքի չամրուտներում արածելու, իսկ իրանք՝ ինչ որ ունէին պայուսակների մէջ՝ հանեցին, կերան, յետոյ գլուխները դրեցին իրանց զէնքերի վրայ և քնեցին։ Բայց մէկը մնաց արթուն։

Որպէս մի մարմնացած անհամբերութիւն, թափառում էր նա գետի ափերի մօտ և, միեւնոյն ժամանակ, կրծում էր ձեռքի տպատած մսի կտորը, որ իւր հետ վեր էր առել։ Դիւերային խառաբը ծածկել էր չբջակայքը, և ոչինչ չէր երեւում։ Միայն հեռուից մանր, հրեղէն աստղիկների նման, նշմարվում էին պարսկական բանակի դեռ չը չիջած լապտերները։ Նա անդադար նայում էր դէպի այդ կողմը։

Արտաքերսի պաշարումը լուծուելուց յետոյ, Շապուհը իր զօրքերի մեծ մասը յանձնեց Մերուժան Արծրունուն և Վահան Մամիկոնեանին, թողեց նրանց Հայոց գրաւած երկրներում, իսկ մնացածը իւր հետ առնելով, ճանապարհ ընկաւ դէպի Պարսկաստան։ Երկու ամբողջ չաբաթ տեւեց, մինչեւ նա հասաւ Թարվէդ և իւր ծանր բանակը դրեց այդ քաղաքի մօտ։

Մի եւ նոյն ժամանակ մի քանի գունդեր, բոլորովին այլ ճանապարհով, դիմում էին դէպի պարսկական բանակը։ Դրանք անցել էին Հեր և Զարեւանդ գաւառները, և Կապուտան Ծովակի հիւսիսային եզերքով աւելի առաջ գնալով, արդէն հասել էին Աղի-գետի ափերի մօտ։

Այդ գունդերը կազմուած էին միայն թեթեւ ձիաւորներից, որոնք աւելի սապատակ-հրասակների էին նմանում, քան թէ կանոնաւոր զօրքերի, թէեւ նրանց թիւը փոքր չէր։ Գնում էին գիշերով, իսկ ցերեկները, ճանապարհից դուրս գալով, հանգստանում էին թաքթաքուր տեղերում։ Զարեւանդից մինչեւ Թարվէդ տարածուած արեւակէզ անապատների տունջման անտանելի տօթը չէր, որ ստիպում էր նրանց գիշերով ճանապարհ գնալ, այլ զուցէ մի ուրիշ նպատակ, որ չէին ցանկանում շատ աչքի ընկնել։ Գունդերը միասին չէին գնում, նրանք բաժանուած էին զանազան խումբերի, որոնց մէջ մի քանի մղոն հեռաւորութիւն ունէր։

Գիշերվայ բաւական անցել էր, երբ առաջին խումբը հասաւ Ագի-գետի մօտ։ Գարնանային յորդութիւնների ժամանակ գետը, իւր յեղեղուկ ափերը ողողելով, բացել էր բաւական լայն և խորընկած հեղեղատ, որի միջով հոսում էր նա։ Իսկ այժմ ջուրը պակասելով, քաշուել էր, թողնելով իւր ափերի մօտ ընդարձակ լիսային տարածութիւն, որ պատած էր ճոխ լուսականութեամբ։ Այդ տարածութիւնը այնքան խոր էր ինկած չբրջակայքի մակերևոյթից, որ եթէ հազարաւոր անձինք անցուորուէին այնտեղ, դարձեալ վերեւից ճանապարհով անցնողը տեսնել չէր կարող։ Այստեղ, գետի աջ ափի մօտ, իջեւանեցին նրանք, փոքր ինչ հանգստանալու համար։ Ձիաների ոտները պնդեցին ոռնակապերով, թողեցին գետեղերքի չամրուտներում արածելու, իսկ իրանք՝ ինչ որ ունէին պայուսակների մէջ՝ հանեցին, կերան, յետոյ գլուխները դրեցին իրանց զէնքերի վրայ և քնեցին։ Բայց մէկը մնաց արթուն։

Որպէս մի մարմնացած անհամբերութիւն, թափառում էր նա գետի ափերի մօտ և, միեւնոյն ժամանակ, կրծում էր ձեռքի տպատած մսի կտորը, որ իւր հետ վեր էր առել։ Դիւերային խառաբը ծածկել էր չբջակայքը, և ոչինչ չէր երեւում։ Միայն հեռուից մանր, հրեղէն աստղիկների նման, նշմարվում էին պարսկական բանակի դեռ չը չիջած լապտերները։ Նա անդադար նայում էր դէպի այդ կողմը։

(Շարունակութիւն)

"ԱՐԵՒԵԼՔ„ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ (75)

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՎՈՒՄ ԵՆ

Թ.

ԱՐՏԱԳԵՐՍ

Այսպէս առատաձեռն պարգևներով վարձադրում էր խելացի տիկինը իւրաքանչիւրի քաջութիւնը, և նրա քաղցրախօս լեզուում ամենի համար կային խիստ իմաստալի գովասանքներ, համեմատ նրանց տոհմային նշանակութեանը և նրանց մատուցած ծառայութիւններին։ Մեծ էր նրա նախարարների զոհողութիւնը, և սնահանան էր նրանց մխիթարելու ոգեւորութիւնը։ Տիկնոջ ամէն մի ժպիտը, ամէն մի մայրական զգացմունքներով լի հայացքը՝ նրանց նոր ոգի, նոր եռանդ և անձնուիրութիւն էր ներշնչում։ Նրանք ուրախ էին, որ իրանց ծառայութիւնները ոչ միայն վարձադրվում են, այլ հասկացվում են, և մի այնպիսի ազնուամիտ կնոջ համակրութեանն են արժանանում, որպիսին էր Հայոց Տիկինը։

Երբ տղամարդերի պարգևաբաշխութիւնը վերջացաւ, տիկինը դարձաւ դէպի աղատանի կանայքը, որոնք պաշարման ժամանակ խիստ փայլուն ծառայութիւններ էին ցոյց տուել։ Նրա գեղեցիկ աչքերը որոնում էին մէկին, որը կանանց խումբի մէջ չէր երևում։

— Իմ քաջերի թեւում կար և մի օրիորդ հերոսուհի,— ասաց նա։—Ո՞ւր է Աշխէնը, կանչեցէ՛ք այստեղ Աշխէնին։

Ուշունեաց նաղելի Օրիորդը համեստութիւնից թաղնուել էր։ Մի քանի բրօպէից յետոյ ներս մտաւ նա, զինուորական շքեղ զրահաւորութեան մէջ։ Բոլորի աչքերը դէպի գեղեցիկ, վայելչակազմ հերոսուհին։ Տիկինը գրկեց նրան և, ճակատը համբուրելով, ասաց.

— Սիրելի՛ Աշխէն, կար մի ժամանակ, հանդստի և խաղաղութեան երջանիկ ժամանակներում, մեր իշխանուհն օրիորդները իրանց մատների ճարտարութիւնը ցոյց էին տալիս դեղեցիկ գործուածների մէջ, որոնցով զարդարում էին նախարարների փառաւոր սրահները և մեր տաճարների սուրբ սեղանները։ Անցաւ խաղաղութեան ժամանակը, եկաւ արեան և կոտորածի տաղտապը։ Եւ դո՛ւ, քո զովելի օրինակով, մի գեղեցիկ դաս տուեցիր քո իշխանուհն քոյրերին, թէ երբ հայրենիքը վտանգի մէջ է, կնոջ քնքոյշ մատներն եւս, սուեղի փոխարէն, պէտք է նիզակ բռնեցընեն, իսկ թելի փոխարէն, պէտք է ձգեն ազեղի ամրապինդ լարը։ Դեռ արդեամբ կատարեցիր այդ, և կատարեցիր հրաշալի կերպով, եւ ես, սիրելի Աշխէն, անա այդ արժանաւոր կամարով գօտեւորում եմ քո արիական մէջքը, ցանկանալով քեզ աւելի աշխոյժ և զօրութիւն։

Տիկինը իւր ձեռքով կապեց ականաւոր կամարը նրա մէջքին, իսկ օրիորդը ուրախութեան արտասուքը աչքերում համբուրեց նրա բարեբար ձեռքը։

Միւս կանանցից և օրիորդներից չատերը նոյնպէս ընծաներ ստացան։ Երբ պարգևաբաշխութեան հանդէսը վերջացաւ, եպիսկոպոսը կարդաց օրհնութեան մաղթանքը։ Այդ միջոցին սեղանատան մէջ հնչեցին պալատական նուագարանները, և թագուհին ամենայն սիրելութեամբ դարձաւ դէպի հանդիսականները, հրաւիրեց իւր մօտ ճաշելու։

Մինչեւ երեկոյ բաղմութիւնը պալատի դռան հանդէպ, հրապարակի վրայ, անհամբերութեամբ սպասում էր նախարարներին։ Երբ նրանք յայտնուեցան, լսելի եղան ուրախութեան բարձրագոչ աղաղակներ։ Ամբոխի ոգեւորութիւնը չափ չունէր։ Ամէն կողմից շրջապատուած սիրելի իշխաններին, ամէն կողմից նետվում էին, որ ձեռքերի վրայ բարձրացնեն, և այնպէս տանեն, հասցնեն նրանց մինչեւ իրանց օթեւաններ։ Իշխանները համեստութեամբ մերժեցին այդ մեծ պատիւը։ Բայց բաղմութիւնը, դարձեալ նրանց առջեւը ընկած, երգերով ու ցնծութեան ծափահարութեամբ տարան, հասցրին մինչեւ իրանց օթեւանները։

Ժ.

ՄՈՒՇԵՂ
"ԽՈՏՈՐԱԿԻՆ ԽՈՏՈՐԱԿ„

«Եւ հասանէր ապարատեն զորավարն Հայոց Մուշեղ, անկանէր ի վերայ բանակին (Պարսից) քառասուն հազարաւն, եւ անդեն ձեռն ի գործ արար զալ կոտորէր։ Ապա միսնի մազապուր բազաւորն Պարսից Շապուհն նոյնպէսեալ փախչէր... Զի զբազումս կոտորեին, եւ զբազումս յաւազացն Պարսից ձերբակալս առնէին, եւ առնուին զգանձս բազաւորին Պարսից յաւարի, եւ ըմբռնեին զՏիկնանց- իկինն հանդերձ այլովք կանամբն... Եւ զամենայն աւազանին. առ իբրեւ վեց հարիւր՝ հրամայեր մորթել զօրավարն Հայոց Մուշեղ, եւ յնուլ խոտով... Ասէր զայս ի վերժս հօրն իւրոյ վատակայ։ «ԲԱՐԵՆԱՏՈՒ»

Ռօզալիա, Բագրատ և Սուրէն՝ Էլիզբարեանին զաւակներն են որոնք իրենց ա-ղած եղբայրակը կը մխեն հօրերկնուն դրամը։ Իսկ Մարգարիտ՝ հարուստ վաճառականին միւս աղջիկը մաքուր ու անխարդախ հոգիի գլուխ գործոց մըն է, առաքինութեան մարգարիտ մը որ կը սիրէ հօրը որդեգիրը՝ Արտաչէս Օթաբեանը։ Այս վերջինը իր հօրը անիրաւուած, խարդախութեամբ ձեռքէն խլուած հարստութիւնը վերստանալու համար և իր սիրահարին պահանջումին վրայ՝ օրինական եղող թուղթերը կը յանձնէ Մարգարիտի։ Էլիզբարեան կ'իմանայ սակայն, և կը յաջողի աղջկանը քովէն գողնալ զանոնք։ Երբ, սակայն, Մարգարիտ կուգայ հօրը կը թախանձէ որպէս զի իրեն վերադարձնէ այդ թուղթերը, որոնց մէջ կը կայանար ԻՐ ՊԱՏԻՒԸ, ԻՐ ՀԱՒԱՏՔԸ, անողոք, սոսկալի վաճառականը կ'այրէ զանոնք, աղջկանը աչքին իսկ առջեւ։

Արտաչէս վրայ կը հասնի. «Կա՛մ սա աղջիկը ձիս խաբում է, կը գոռայ, և կամ սա մի ոճրագործ է»», Էլիզբարեանը մատնանշելով։ Պատիւին համար։ Մարգարիտ՝ քարացած՝ ահեղ տեսարանէ մը ետքը «Ե՛ս կրակը նետեցի, վառեցի թղթերը», կ'աղաղակէ իր բոլո՛ր ուժովը և անձնասպան կ'ըլլայ։

Հեւ ի հեւ, երկու տողով կարելի չէ աւելի նիւթին վրայ ծանրանալ։ Բայց իբրեւ գաղափարային բարձր սաւառնում մը, հոգեկան ժէսթերու անհուն խառնում մը՝ խաղը անբաղդատելի արժէք մը ունի։

Անոր համար չէ՛ որ առաջին անգամ երջանկութիւնը կ'ունենանք, ինչպէս բոի, Հայերէն լեզուով մե՛ր արդի կեանքէն տուած մը դիտելու, յուզումով և խանդավառութիւնով լեցուն։ Քիչ անգամ տաղանդը այսքան ինքզինքը կը յայտնէ։

Արէլեան՝ մեծ դերասանը՝ այնքան բնականութիւն դրաւ հարուստ վաճառականի դերին մէջ որքան ազնուութիւն։ Ամբողջ խաղի մէջոցին միեւնո՛յն տիպարը, նոյն խղճահարութիւններէն, ներեւակայական ձայներէն, յուզումներէն հալածուած, անատուած, դրամատէր, անզգայ։ Դէմքը հրաշալիօրէն կերպարանափոխուած, շրթունքները շարժելով, մասները ձգտելով շարունակ, աչքերը բացխփելով, ոսկէջ շապկի մը մէջ մեկուսացած։ Արմէնեան՝ Սուրէնի դերին մէջ սալոնի ամենասիրուն երիտասարդ մը կը ներկայանար, թեթեւաբարոյ բայց բարի, վատնող, խելքը մեռաւ ստացաբաշխութեան տուած, զբաղելով միայն «այն ատաղերով, որոնք Օտէոնի մէջ ինկած են»։ Արմէնեան անհաւասարելի վարժութիւնով կը խաղայ իր դերը։ Կ'ապրի ճշմարտապէս բեմին վրայ, կը շնչէ, դրամի նեղութիւն կը քաշէ և ասնք այնքան բնականօրէն որ ինքզինքդ կեանքի մէջ կը կարծես։ Բագրատի դերը՝ զոր Բերոյեանը կը կատարէր, նմանապէս յաջող էր։ Ազեան Սաղաթէլը՝ պապուկի տիպար մը ասիկա, անմոլարագիր, հեռուկ սկզբունքներով, անհիմ իմաստութիւնով, որ Էլիզ Բարեանի շուրջը կը պտտի՝ անոր աջակիցը ըլլալով, կը ջնդի, կը ՀՈՀՈՍԱՆԷ մինչեւ որ վերջապէս ինքը յաջողի գումար մը ձեռք ձգել։ Կատակերգակի տաղանդ մը ունի, բնական, անմիջ։ Ռօզալիան ներկայացուց Տիկին Պուրժալեանը. ա՛ն ալ իր դերին մէջ էր, սիրտի խնդիրները պարապի հաշիւներու հետ չփոթող, արդուզարդամոլ, ցուցասէր։ Իր արտասանութիւնը քիչ մը անհասկնալի էր միայն։ Ու այս ամէնը կը ժպտին, կը խնդան, կը պարեն առանց պահ մը անդադարանալու։ Մարգարիտին որուն հոգիին մէջ ամենասոսկալի փոթորիկներ տեղի կ'ունենան։ Տիկին Արմէնեան մեր առաջնակարգ ողբերգակ դերասանուհին է։ Իր ձայնը արդէն ամբողջ սարսուռ ու զգայութիւն է։ «Ինչ հասարակութեան հետ գործ չունի, ինքզինքի հետ գործ ունի»։ Միտքը կը չարչարէ զինքը, կը դունատէ, կը սարսափեցնէ։ Բնութեան տարերքը կը հակառակին երջանիկ ընելու համար զոյն։ Տառապող հոգի մը, քանի որ ճշմարտապէս կը սիրէ, և այդ սէրը ապրելու համար կը կռուի պատուին դէմ, յեսոյ դարձեալ պատուին համար մարանչելով սիրոյ դէմ։ Իրական, ապրող տիպարն էր Տիկին Արմէնեան՝ որ չափազանց արագ կը զգար և խօսելէ առաջ կը տառապէր։ Հեռուէն կը զգայիր իր կուրծքին բաբախումը, ա՛նքան ուժգնօրէն կ'ապրէր իր դերը։

Դեռ ականջիս մէջ կը հնչէ իր «Հայրի՛կ, հայրի՛կ» ազաղակը, երբ կը խնդրէր անկէ որ իրեն վերադարձնէ իր կեանքը, իր պատիւը պարունակող թուղթերը, ու իր դրամատէր հայրը, որ սիրտի հետ գործ չէ ունեցած բնաւ, կը գոչէ. «Էլիզբարեանի քով ո՛չ լացէք և ո՛չ ալ խնդացէք։»

Շերվանզատէի այս տառը մարդկային ցնցող և քայքայող խաչելութենէ մը վար առնուած է։ Հոն ամէն զգացում արարցունք մըն է և ամէն բառ սրտագեղումի պոռթկում մը։

Խումբին բոլոր դերասանները, դերասանուհին սկսելով մինչեւ սպասաւորին, ամէնքն ալ անթերի էին։ Այս բոլոր գովեստները այնքան անկեղծ են որ չեմ կարծեր թէ ղիրենք վիրաւորեն, ա՛նքան համեստ, այնքան պատուական, ա՛նքան տաղանդաւոր խումբը՝ Աբէլեան-Արմէնեանի։

Խաղը աւարտելէն ետքը մէկ բառ միայն կը թրթռար ամէնուն շրթունքին վրայ.

—Հրաչալի՛ է, հիանալի՛։

Արուեստագէտին փառքին սահմանն է սակայն։ Զը ցաւինք որ մեր Ռէժանը, մեր Մունէ Սիւլլին, մեր Սիրվէնը չունինք։ Աբէլեան-Արմէնեան այս կատարեալ խումբը անոնցմէ աւելի արժէք ունի մեզի, Հայերուս համար։

Վաղուան թիւով պիտի տամ կենսագրութիւնը երկու տաղանդաւոր դերասանուհիներուն։

Առաջին անգամ կը հանդիպինք թատրախումբի մը որ տոմսակ բնաւ չդրկեր մամլոյն անդին հրաւէր կարգալու համար։ Ասիկա ռուսական մտքին ըմբռնելու և դատելու եղանակը կը յատնէէ։ Անոր համար՝ Սառային հինգ ոսկի տուողներէն մէկը չէր հաճած ներկայ գտնուելու։ Այս զանցառութիւնը պիտի դարմանուի առաջիկային և կը յուսամ տեղ մը պարապ չպիտի գտնուի թատրոնին մէջ, քանի որ երկրորդ ներկայացումին համար տոմսակ գնողներ չա՛ս կային ուրբաթ իրիկունը ու յեսոյ Աբէլեան-Արմէնեան կարող խումբին համբաւը պէտք եղածէն աւելի արձագանգ գտնելու կոչուած է։ Ես հրապարակով դիտել կուտամ թէ պէտք չէ ձգել որ այս անզուգական թատերախումբը Պոլսէն բաժնուի. մեր հարուստ դասակարգը և մտաւորական մարմինները պէտք է իրենց ամէն ճիգը թափեն մեր մէջ պահելու համար այդ ազէկ մարզուած դերասանուհիները և դերասանները որոնք գաղափարային հոյակապ առաքելութիւն մը սկսելու ամէ՛ն տագնդ և ուժ ունին։ Ինչ որ Աբէլեան-Արմէնեան խումբը Պոլիսեն չհեռացնենք։

ՅԶՐԴ. ԹԻՒՆԱՖՈՒ

ՕՐՈՒԱՆ ԼԱՒԻՐԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆը

Բարիզեն կը գրեն Վիեննայի թերթի մը.— «Միջազգային քաղաքական ու դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ մեծ զարմացում կը տիրէ թէ միջազգային լրագիրներուն մեծ մասին մէջ տեսնուած վերջին տասնըհինգ օրուան յոռետեսութիւնը չատ առաջ տարուած է՝ պատերազմի մը ծագումէն վախնալու ատիճան։ Բարիզի մէջ ընդհանուր կերպով բոլորովին անկարելի կը նկատուի արդի դժուարութեանց համար այդ կարգի մարդասալի արդիւնք մը։ Կատարելապէս առաջքը առնուած կը նկատուի թուրքաւստրիական պատերազմի մը վտանգին՝ երկու շահակից կողմերէն առնուած ստոյգ լուրերու համաձայն։ Իրրեւ որոշ և ժամանակի խնդիր մը կը նկատուի իրաւախոհութեան գիրի մը ստորագրուիլը՝ Թուանդանի անհամաձայնութեանց մասին։ Դեսպանախորհուրդին պարտականութիւնները մէկը պիտի ըլլայ լուծել անհամաձայնութեան առարկայ եղած երկու կէտեր։ Թուրքիոյ և Աւստրիոյ-Հունգարիոյ միջեւ սոյգքոզաժին առթիւ յարաբերութեանց խանգարուելու վտանգին գալով, կը կարծուի թէ տագնապալից վայրկեանը անցած է։ Հաւանական կը նկատուի որ Թուրքիա և Աւստրիա-Հունգարիա մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն համաձայնութեան մը, վասն զի Վիեննայի Դաշլիճը մեծարժէք արտօնութեանց չարք մը ունի Թուրքիոյ տրամադրութեանը տակ։ Այդ տեսակ կարգադրութիւն մը, ուրիշ կերպով մը միջազգային կացութեան ալ պիտի նպաստէ, մեծ քայլ մը առնել տալով դէպ յառա՛ջ՝ դեսպանախորհուրդին ծրագրոյն համաձայնութեանը մասին։ Աւստրիա-Հունգարիա իրեն կցած է Պոսնան և Հերսէքը, որոնց վրայ Թուրքիա վերնախտութեան պատմական իրաւունք մը ունի. այդ կէտն է գլխաւոր առարկան ներկայ դժուարութեանց։ Դիւանագիտութեան համար դիւրին պիտի չըլլայ Թուրքերէն աւելի թուրք ըլլալ այն օրը երբ այս վերջինները համակիրպէն կատարուած իրողութեան։ Յունաստանի դիւանագիտութիւնը անկեղծապէս փափաքող է որ քիչ ատենէն կ. Պոլսոյ և Վիեննայի միջեւ ուղղակի բանակցութեանց ձեռնարկուի, յաջող արդիւնքի մը յանգելով։ Այդ պարագային դեսպանախորհուրդը արգելք մը պիտի չունենայ դեղումը արձանագրելու միջազգային իրաւանց մէջ, և դեսպանախորհուրդին ծրագրոյն առաջ բերած վէճերուն ամէնէն փշալից մասին հետ այլ եւս վերաբերութիւն չունենալով, ոչ թէ գործնական այլ ակադեմական կարեւորութիւն մը միայն պիտի ստանայ։»

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Բեռլերպուրէն սա հեռագիրները ստացած է Հավասի գործակալութիւնը.— Թէհրանէն առնուած հեռագիրները կը ծանուցանեն թէ թուրք սպաներ գաղտնի կերպով կը վարեն ապատամբութիւնը։ Յեղափոխականներու պետը՝ Սէգդար խան պատգամաւորութիւն մը ղրկեց կ. Պոլիս, ուրկէ Երիտասարդ-Թուրքերու քսմիդէներէն անդամներ կը ժամանեն՝ ընդարձակ իրաւասութիւններով։ Սէգդար խան Տրապիզոնի համրով զէնքեր ու ռազմամթերքներ կը ստանայ առանց արգելքի։ Պարսկաստանի մեծ մասը, Թէհրանէն զատ, կատարեալ յեղափոխութեան մէջ է։ Հեռագիրները կը ծանուցանեն թէ Թուրքիոյ սահմանակից պարսիկ նահանգներու անկախութեան հռչակումը, օսմ. պաշտպանութեան տակ, մէկ քանի շաբթուան խնդիր է։ Ժողովրդեան կողմէ պատուիրակ կարգուած տասերկու երեւելիներ Եւրոպա պիտի երթան՝ Խորհրդարաններու և լրագիրներու ուշադրութիւնը հրաւիրելու ի նպաստ Պարսկաստանի, որ կը կոմնչի զարաւոր լուծին տակ։ Ազերաբայիջանի մը պիտի ուղղուի Ռուսիոյ ընդդիմադիր կուսակցութեան պետ Պ. Միլիուքովի, խնդրելով որ Տումային մէջ Պարսկաստանի խնդիրը պաշտպանէ։

—Պարսկաստանէն առնուած լուրերու նայելով, ազատականները տիրած են Ատրպատականի, և Թէհրանի վրայ կը քալեն՝ Շահը տապալելու և Հանրապետութիւն հռչակելու համար։

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Որոշուած ըլլալով որ Երեսփ. Ժողովը յառաջիկայ հինգշաբթի բացուի և Վեհ. Սուլթանն ալ ներկայ պիտի գտնուի, քաղաքականութիւնը ծանոյց թաղապետական շրջանակներու բոլոր նախագահներուն որ Եկեղեցին սկսեալ Ղալաթիոյ, կամուրջին և Ունգարանի ճամբով մինչեւ Երեսփ. Ժողովին չենքը ասնող բոլոր ճամբաները նորոգուին ու մաքրուին։

—Հինգշաբթի օրուան համար որոշուած էր որ Սուլթան Ամէտի հրապարակէն թնդանօթի արձակուի, սակայն այդ որոշումը ետ առնուեցաւ, վասն զի տեղւոյն մզկիթին գմբեթը մեծ երկրաշարժին ատեն վնասուած ըլլալով, գերաններու միջոցաւ բռնուած է և կրնայ ըլլալ որ թնդանօթի արձակումէն վնաս մը առաջ գայ։

—Միւսոյիպ Նաստիր աղա շաբաթ օրը նորէն այցելեց Խորհրդարանը և յանձնարարեց որ բոլոր սրահներուն մէջ վառարաններ դրուին։

—Իւրաքանչիւր լրագրէ մէյ մէկ ներկայացուցիչ պիտի ընդունուի։

—Սենի Կազէթա կ'ըսէ թէ ծովային նախարարութիւնը մէկ քանի օրէ ի վեր փութով մաքրել կուտայ կայս. շրջեռնաւը, որով կը հաստատուի այն զրոյցը թէ Վեհ. Սուլթանը ծովի ճամբով պիտի երթայ։

—Մերակոյտի համար ընտրելիներուն մէջ կան հետեւեալները.— Պատերազմական նախարար Այի Բիրա փաշա, ծովային նախարար Արիֆ փաշա, արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիգ փաշա, Ապտիւլքերիմ փաշա, Սաֆիպ Մոլլա պէյ, վճռաբեկ ատեանին անդամ Նէշէթ Մոլլա պէյ, Սաքրը Յովհաննէս փաշա, Էրզրումի նախորդ կուսակալ Ապտիւլվէհապ փաշա, հեռագրական ու թղթատարական վարչուհի Կալիպ պէյ, Էքրէմ պէյ, Տէֆթէրիմանէի վերատեսուչ Ապտիւրրահման պէյ, ելմտական խորհրդական Բաղրպ պէյ, վճռաբեկ ատեանին անդամ Եորկիասլա էֆ., Թունսալը Մահմուտ Աւատ փաշա, զատէ Ամէէտ պէյ և Զարեհ էֆ. Տիլպէր։ Ինչպէս յայտնի է, նախորդ Մեծ-Եպարքոս Սայիտ փաշա, Աբրահամ փաշա և Լողոթէթ պէյ արդէն անդամ են Մերակոյտին։

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շուրայի Իւմմէթ կը քննադատէ Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշան, ըսելով որ բանապետական շրջանին Մեծ-Եպարքոսութիւն պէս կ'ուզէ ազդեցութիւն մը գործել ամբողջ նախարարներուն վրայ. նաև թէ արտաքին քաղաքականութեան գործութիւնները արդիւնք են Քեամիլ փաշայի հեռատեսութենէ զուրկ ըլլալուն և իր անձին ու օտարներու մասին չափազանց վստահութիւն ունենալուն։ Շուրայի Իւմմէթ նաև կը յիշէ նահանգներու մէջ տիրող անկանոնութիւնները։

—Ելմտական նախարարութիւնը, այս օր, պիտի սկսի մէյմէկ ամսթոչակի վճարել դատական բոլոր պաշտօնեաներուն։

—Դատական նախարարութիւնը որոշեց որ նոյն պաշտօնարանին թարգման Արդուսան էֆ. երկուքական ամիս պաշտօնավարէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի ու Պելճիքայի դատական նախարարութեանց վարչական ճիւղերուն մէջ՝ հոն տիրող դրութեանց մասին ուսումնասիրութիւն կատարելու համար։

—Վանայ կուսակալութիւնը հեռագրեց ներքին գործոց նախարարութեան թէ Արքէշ գաւառակին մէջ Մէրզօղլը Առաքել անուն Հայու մը տղուն հարնիքին ներկայ գտնուող մէկ քանի Հայեր գիշեր ատենը հանկարծակի կոիւ մը ունեցեր են։ Ատանցմէ մէկը մեռեր է և տասն ալ վիրաւորուեր են։ Ոճրագործները, որոնք Հայեր են, ձերբակալուեր են։

—Պիթլիսի կուսակալը կը հեռագրէ ներքին գործոց նախարարութեան թէ զինուորներ և ոստիկան-զինուորներ Բիւրտերուն ձեռքէն կա՛ռեր են տակէ առաջ կողոպտուած 2042 ոչխար և 8900 գրուշ, գրոս տէրերուն վերադարձուցեր են։ Ի բացակայութեան դատապարտուած տասնըմէկ հոգի ալ ձերբակալուեր են։

—Շարաֆ առտու Հայտար Փաշայի Հալեպ շոգենաւը նաւահանգիստին մէջ ընդհարեցաւ Շիրքէթի 48 թիւ շոգենաւին, որուն պարսն տրուելու վայրը խրտակուելով ծովը ինկաւ։ Հալեպի ալ գլխաւոր կողմի երկաթէ տախտակները վնասուեցան։

—Պէյրութի կուսակալ Նազրմ փաշա նոյն պաշտօնով Սուրիա պիտի փոխադրուի և անոր պիտի յաջորդէ պետական Խորհուրդին օրէնսդիր ճիւղին նախագահ Էմէէմ պէյ։

—Վիմէր Պանք Ֆէրանի Ղալաթիոյ ու Պոլսոյ ճիւղերը գոց պիտի ըլլան Օսմ. Խորհրդարանին բացման օրը։

—Քրէտի Լիոնէի Բերայի Պոլսոյ և Ղալաթիոյ ճիւղերը գոց պիտի մնան Օսմ. Խորհրդարանին բացման օրը։

—Լոնտոնէն հոս ժամանած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ կ. Պոլսոյ աւստրիական դեսպանը խնդրեր է Բ. Դուռնէն՝ համաձայնութեան բանակցութեանց ձեռնարկելէն առաջ հաղորդել իրեն բանակցութեանց հիմը կազմելիք ծրագիրը։ Անգլիա բարեկամաբար այն ատեն պիտի միջամտէ, երբ համաձայնութիւն չգոյանայ, և տուր ձեռք բերուելուն պիտի աչխատի։

—Անէէտ Բիլա պէյ Եւրոպայէն կ. Պոլիս վերադարձաւ ուրբաթ օրը։

—Ցուլիս 11էն ի վեր Եւրոպայէն և Թուրքիոյ զանազան մասերէն կ. Պոլիս ժամանողներուն թիւը 86,000ի հասած է։

—Լոյտի Պաւոն Գալ շոգենաւը, շաբաթ օրը երբ Ղալաթիոյ քարափէն կը մեկնէր, շոգենաւին մէջէն քանի՛ աւելի զէնք արձակուեցաւ։

—Սապահի մէջ կը կարդանք.— «Կ. Պոլսոյ մէջ այլեւս Եըլտըզի վախը մնացած չէ կրնայ ըսուիլ։ Երիտասարդ Թուրքերը յաջողեցան վերջնել Եըլտըզի թնդանօթները, զէնքերը և ռազմամթերքները որոնք Վոտրի երկիրը կ'ազդէին։ Անատոլուի երեք վաշտ Զոնաֆ զինուորները Եըլտըզին առնուեցան։ Եըլտըզի պահապանները փոխուեցան։»

—Ուրբաթ օրը Սէլամլըքի արարողութիւնէն ետքը հետզհետէ Վեհ. Սուլթանին ներկայացան Տոնմարբարքի Ազգ. իշխանը՝ Շուէյտի դեսպանին հետ, Անգլիոյ դեսպանը և Պ. Նովաքովիչ՝ Սերպիոյ դեսպանին հետ։

—Կայս. դիտարանին տնօրէն Սալիհ Զէքի պէյի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը պիտի կազմուի՝ երկնային տարեգրութիւնը փոխելու մասին։

—Ֆեդիք Պէյ Ֆեն մարտանաւին հրամանատար Արիֆ պէյ, նաւակ մը ուղղելով Շուրայի Իւմմէթի, կը նկարագրէ դանիական Հիլմէսալ մարտանաւը սեղանի հրաւիրուելու։ Այդ առթիւ կը խօսի Աքսէլ իշխանին և սպաներուն միջև եղած սիրալիր յարաբերութիւնները։ Կ'ըսէ թէ ինչո՛ւ կայսերազուն իշխաններուն և սպաներուն միջեւ չեն տիրեր միեւնոյն սիրալիր յարաբերութիւնները։ Նամակագիրը փափաք կը յայտնէ որ այդ իշխանները վարժարանական կեանքի վարժուին, հայրենիքի միւս զաւակներուն հետ միեւնոյն սանէն կերակուր ուտեն և այլեւս վերջ տրուի տգէտ Լալաներու միջոցաւ իշխանները դաստիարակելու դրութեանը։

—Կրթական նախարար Հագգը պէյ երբ Հռոմի օսմ. դեսպան ըլլայ, անոր պիտի յաջորդէ Տէֆթէրմանէի վերատեսուչ Ապտիւրրահման Շեէրֆի պէյ։ Այս փերջնոյն ալ պիտի յաջորդէ նախորդ վերատեսուչ Զիհա փաշա։

—Բարիզի օսմ. նախորդ դեսպան Միւնիր փաշա մօտերս պիտի հրատարակէ ժամանակին իրեն տրուած ժուրնալները և ամսագրերը սատանալու համար մատուցուած անհատական աղերսագիրները։ Պէյրութի կուսակալ և ոստիկանութեան նախկին նախարար Նազրմ փաշա Պէյրութի մէջ կը հրատարակէ՝ ոստիկանութեան նախարար եղած ատեն իրեն տրուած ժուրնալները։ Իքցամ կ'ըսէ թէ.— «Ուրիշ անձերու տրուած ժուրնալներն ալ եթէ հրատարակուին, անշուշտ երեւան պիտի գայ հիմա իրրեւ հարենասէր ներայցող շատ մը անձերու խակութիւնը։»

—Եգիպտոսի լրագիրները կ'ըսեն թէ Բ. Դուռը հրաւիրեր է Եգիպտոսի թղթատարական ու հեռագրական նախորդ վերատեսուչ Զիհա փաշան, որուն պիտի յանձնուի թղթատարական ու հեռագրական վարչութեան բարեկարգումը։

—Վհ. Սուլթանը, Մեծ-Եպարքոսին միջոցաւ ոսկի պատեռնով գեղեցիկ սուր մը շնորհեց պատերազմական նախարար Բիզա փաշայի։

—Անցեալ գիշեր Թէրէ Պաշի թատրոնին մէջ «Սապատ Հուրբիչէ» խաղին ներկայացումը արգիլելու համար ներքին գործոց նախարարութիւնը հրաման տուաւ ոստիկանութեան նախարարին։ Այդ հրամանը Բերայի կառավարչին հաղորդուեցաւ, որ պաշտօնեայի մը միջոցաւ ծանոյց թատրոնի տնօրէնին՝ նոյն խաղին արգիլուած ըլլալը։ Հանդիսատեսները իմանալով այդ արգիլքը, դիմեցին Բերայի կառավարչին, որ յայտարարեց թէ իրեն տրուած հրամանին համաձայն գործած է, բայց Ժողովուրդը պնդեց։ Կառավարիչը հեռագրեց ոստիկանութեան նախարարին, բայց պատասխան չստացաւ. վերջապէս կառավարիչը արտօնեց ներկայացումը։ Ժողովուրդը «Կեցցէ՛ ազատութիւն. կեցցէ՛ կառավարիչ պէյ» գոչեց։ Ոստիկանութեան Նախարարը գիշերուան ժամ 6ին Բերա ժամանեց. խնդիրը հաղորդուեցաւ ներքին գործոց նախարարին, բայց մինչեւ ժամ 9 հրաման մը չստացուեցաւ։

—Սոֆիայէն կը հեռագրեն տեղական թերթերուն.— Սոֆիայի սերպական զինուորական կցորդը այցելութիւն տուաւ օսմ. գոմիսէրի երկրորդ քարտուղար գնդապետ Շիւքրի պէյի։ Սերպիոյ զինուորական կցորդը տեսակցեցաւ քաղաքական ներկայ կացութեան և մասնաւորաբար Պալքաններու մէջ տէրութեանց ներդաշնակութեանը մասին։

—Ներքին գործոց նախարար Հիւսէյին Հիլմի փաշա, ուրբաթ իրիկուն, Ֆէնէր գնաց և այցելութիւն տուաւ Ծունաց Պատրիարքին։ Տեսակցութիւնը կէս ժամ տեւեց։

—Մախսուսէի համար որոշուեցաւ երեք շոգենաւ գնել Անգլիայէն՝ Դատարգիլի և Կղզիներու գիծին համար։ Օսմ. Պանքան 50,000 ոսկի փոխ պիտի տայ՝ Մուանտիայի գիծին հասոյթները իրրեւ երաշխաւորութիւն ստանալով։ Յետոյ վեց շոգենաւեր չինել պիտի տրուին վերոգրեալ երկու գիծերուն և Մարմարայի համար։

—Երէյլիի ածուխի հանքերուն Ընկերութեան կողմէ Վիթալիս կոմսը Բ. Դրան առաջարկեր է որ այդ ընկերութեան կայս. Կառավարութենէն ունեցած 16 միլիոն ֆր.ի պահանջքին համար եթէ իրաւախոհութիւն մը ըլլայ, հարիւրին յիսուն պիտի զեղչուի։ Խնդիրը պիտի քննուի նախարարաց Խորհուրդին կողմէ։

—Կ'ըսուի թէ Ցունաստանի նախարարութիւնը պիտի հրաժարի, վասն զի թէ՛ Կրեատէի և թէ Սամոսի խնդիրներուն համար անհամաձայնութիւն կը տիրէ թագաւորին և դաշնիքին միջև։

—Իքցամ կ'ըսէ թէ անցագիր չունեցող և կամ անկանոն անցագիր ունեցող անհատ մը, երբ յայտարարէ որ օսմ. հպատակ է, պէտք է հաստատէ ու ապացուցնէ իր իսկութիւնը և կամ երաշխաւոր մը տայ. նաեւ անցագրի իրրեւ կրկին վարձք հարիւր գրուշ պիտի վճարէ. եթէ իր իսկութիւնը չկրնայ հաստատել և կամ չկրնայ երաշխաւոր տալ, թոյլ պիտի չտրուի որ օսմ. երկիրները մտնէ։

—Զգեստեղէններ արանց, կանանց և տղոց համար, կամ կարասիներ և ամէն տեսակ գորգեր, մետաքսեղէն կերպասներ, կանանց նորաձեւութիւններ, գոհարեղէն, ժամացոյց, արծաթապատ սպասներ եւն. կը ծանուցուին 75է աւելի վաճառատուներու մէջ ԿԱԲՄԻԲ ԱՔԻԼՈՐ Ընկերութեան միջոցաւ։ 30—10

ՁԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԵՌԼԵՐՊՈՒՐԳ, 11 դեկտ.— Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ դեսպանը արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքիի յանձնարարութեամբ Պերլինի դաշնադրութիւնն ստորագրող տէրութեանց կողմէ գումարելի դեսպանախորհուրդին վերաբերեալ ռուսական ծանուցագրին նկատմամբ։ Ջեռնհաս շրջանակներու մէջ կը հաւատան որ թէեւ տրուած պատասխանը կը պարունակէ մէկ քանի վերապահութիւններ, սակայն և այնպէս զայն կարելի է նկատել իբրեւ գոհացուցիչ և դեսպանախորհուրդին մօտաւոր գումարումը դիւրացնելու բնոյթ ունեցող։

ԹԷՅԹՈՒ.— Հունգարական մամուլը մոլեգնօրէն կը յարձակի Երիտասարդ Թուրքերու սահմանադրական դրութեան վրայ։ Մանաւանդ Սելանիկէ եկած հունգարական լրագիրներու յօդուածները չատ յարձակողական են։ Այդ յօդուածները Երիտասարդ Թուրքերու մասին չատ նախատելից կերպով կը խօսին։ Վիեննայի լրագիրներն իսկ ցարդ նմանօրինակ լեզու մը չեն գործածած Երիտասարդ Թուրքերու մասին։ Թուրքիոյ հանդէպ հունգարական մամուլին բռնած այս դիրքը չատ աւելի դժուարացուց այն գործը զոր ապահոված էր բռնֆէլէօռ Վամպէռի, հունգարական արդի բաղձանքներուն համաձայնեցնելու համար Երիտասարդ Թուրքերը։ Վերածնեալ Թուրքիոյ հանդէպ հունգարական մամուլին բռնած այս հակաբարեկամական դիրքին պատճառաւ անկարելի է որ հունգարացի երեսփոխանները, որոնք մտադիր էին այցելել կ. Պոլիս, Օսմանեան Խորհրդարանին բացման առթիւ, գործադրութեան դնեն իրենց մտադրութիւնը։

—Մանաւ Օռգազ Սարաեվոյէ ստացած է լուր մը, որուն համեմատ, Պոսնայի սերպուհիլամ հակակրութիւնը յուզումներ կը պատճառէ և ամէն ջանք ի գործ կը դնէ՝ յարաբերութեան մէջ մտնելու համար իր ճշմարիտ բարեկամներուն հետ։ Իր ներկայացուցիչներէն մէկը մեկնած է դէպի Ժընեվ, ուր կը գտնուի արդէն Մէսթարէն սերպ ներկայացուցիչ մը։ Պոսնայի երկու ուրիշ սերպեր բանակցութիւններ կը կատարեն Բարիզի և Պելկրատի մէջ։ Սերպուհիլամ ընդդիմադիր խումբ կուսակցութիւնը Լոնտոն և Բեռլերպուրգ պիտի ուղարկէ արտասովոր պատգամաւորութիւն մը, մեծ տէրութեանց միջամտութիւնը խնդրելու համար միացման դէմ։ Ասկէ զատ բոլոր մեծ տէրութեանց պիտի ղրկէ յիշատակագիր մը, բողոքելու համար Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կողմէ Պոսնա-Հերսէքի գրաւման դէմ։

—Հունգարիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ նախկին նախարար Պ. Բօլոնեի ըսաւ թէ նախապէս դաշնադրութիւն մը կնքուած է դաշնիքը կազմուած ատեն։ Ցարեց թէ այդ դաշնադրութիւնը ոչ է յիշատակութիւն չէր պարունակեր Աւստրիոյ հետ Հունգարիոյ ծախքերուն մասնակցութեան, և ոչ ալ Պոսնա-Հերսէքի կցման մասին, և ոչ ալ սպանիոլ թոչակներուն յաւելման նկատմամբ։ Հետեւաբար, յայտարարց Պ. Սրմնեի, անկախ կուսակցութիւնը չատ աւելին ըրած էր քան ինչ որ ստիպուած էր գործել։ Ընդհակառակը ոչինչ ըրած է իր մեծ տենչանքներու իրագործման համար։ Վերջնական գրաւման ետեւանքով Պոսնա-Հերսէքի մէջ մեր ունեցած իրաւունքները չեն յարգուիր։ Մեծ սխալ մըն է Պոսնայի խնդրոյն վերջնական կարգադրութիւնը կապել Աւստրիոյ Խորհրդարանին հաւանութեան հետ, ինչպէս ըսուած է այդ մասին պատրաստուած օրինագծի մը մէջ։ Պոսնա ամբողջացուցիչ մասը կը կազմէ Հունգարիոյ և ո՛չ թէ կայսրութեան։ Անկախ կուսակցութիւնը չի կրնար հաւանիլ այդպիսի հրէշութեան մը։ Կցումը ըստ բանականին չէր պատրաստուած առաջուընէ։ Պոսնա-Հերսէքի մէջ մեր սահմանէն անդին անցանք, որուն դրաւումը առժամեայ էր։ Ինչ դեղեցիկ հայրենասիրութիւն։

ԼՈՆՏՈՆ.— Կիսպ և անգլիական մամուլին մեծ մասը յօդուածներ հրատարակելով Եւրոպական քաղաքական կացութեան վրայ, ի վեր կը հանեն խաչեւուս համաձայնութեան կարեւորութիւնը, որ անշուշտ զգալի անդրադարձում մը պիտի ունենայ Պալքանեան խնդիրներու կարգադրութեան մէջ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Այս առաւօտ շոգեկառքերու ընդհարում մը տեղի ունեցաւ հարաւային երկաթուղիներու կայարանէն մէկ քանի քիլոմէթր հեռու։ Երկու վագոններ ջարդուփշուր եղան։ Երկու մեռեալ և քսաներկու վիրաւորեալ կան, որոնցմէ չատերը ծանրապէս։

ԼՈՆՏՈՆ.— Տէյլի Թէլիկրաֆ կ'լսէ թէ զօրավար Նօխլէր, Վիլհէլմ կայսեր թիկնապահը՝ ո՛չ թէ բնական մահուամբ մեռած է, այլ ինքզինքն սպաննած է բէվոլվերով։

ՊՈՍԼԻՆ.— Ֆօրվերց պիտի հրատարակէ Վիլհէլմ կայսեր մէկ տեսակցութիւնը, որ մինչեւ հիմա հրատարակուած չէր։ Թէեւ դիմումներ եղած են յիշեալ լրագրին, արգիլելու համար տեսակցութեան հրատարակումը, սակայն ապարդիւն մնացած են։

* * *

ԲԵՌԼԵՐՊՈՒՐԳ, 12 դեկտ.— Ռուսական Թրուսօվեռա կուսակցութիւնը, Տումայի ամէնէն զօրաւոր կուսակցութիւններէն մէկը, կառավարութեան ի՛առաջարկէ Եւրոպական դեսպանախորհուրդէն պահանջել որ Պոսնա-Հերսէքի մէջ ժողովուրդը ինք հանրաքուէով վճռէ իր բախտը, այսինքն ինք կարծիք յայտնէ որ կցո՞ւմ կ'ուզէ թէ ինքնօրինութիւն։

ՊՈՒԿԲԻԷՇ.— Ռումանիոյ մէջ ալ պատերազմի կը պատրաստուին։ Ռումանական սպայակոյտին մէջ մեծ գործունէութիւն կը տիրէ։ Ամէն օր խորհրդակցութիւններ կը կատարուին։ Ռումանիոյ մէջ ամէն կողմ Կարմիր Խաչի դասընթացքներ հաստատուած են։

ՄՈՍԿՈՒԱ.— Երէկ իրիկուն, միջազգային թատրոնին մէջ ներկայացում տրուած ատեն աւստրիական սպայի դեր կատարող դերասան մը բեմին վրայ երեւցած մէկոյին սրանին մէջ սկսաւ ազաղակել. «Անկցի Աւստրիա, Անկցի Գերմանիան։»

ԼՈՆՏՈՆ.— «Էքսրանէն Սենքրէլ Նիւզի քաղուած» հեռագիր մը կը ծանուցանէ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ա.ԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Կեսարիայէն տեղական Թերթի մը գրուած Թղթակցութիւն մը կարդացի եբէկ, որ կսկծալի տպաւորութեան մը տակ ընկճեց զիս։ Թուրքերը դէշ կը վարուին եղեր Հայերուն հետ. ասիկա նորութիւն մը չէ՛ մանաւանդ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր։ Մեռցնելու ատիճան ծեծեր են հայ երիտասարդ մը՝ ա՛յն ոստիկան-զինուորները, որոնց պաշտօնն է հանրային-ապահովութեանը վրայ հսկել։ Թուրք երիտասարդներ —Երիտասա՛րդ-Թուրքեր— զէնքով սպառնացեր են հայ ժողովուրդին։ Ասոնք աղուոր նշաններ են, որ ցոյց կուտան թէ Օսմ. Սահմանադրութիւնը օրէ օր աւելի հաստատ հիմերու վրայ դրուելու և յառաջդիմելու ճամբուն մէջն է։ Հայերը, ըստ սովորութեան, խանութներնին գոցեր փախչեր են։ Ժողովուրդը ան ու դողի մէջ է։

Միւս կողմէ, Արեւելքի չարաթ օրուան թիւով հրատարակուած Զարայի հեռագիրը վերահաս կոտորածի մը պատմութիւնը կ'ընէր։ Հինգ հարիւր Թուրք սահմանադրականներ հայ տէրտէրները ծեծեր, դպրոցին վրայ յարձակեր և ժողովուրդը մորթել սպառնացեր են։ Հոն ալ, ինչպէս կեսարիոյ մէջ, հայերը տուներնին փակչեր ապաստաներ են։ Միևնոյն իրադարձութիւնները, հաւանաբար, ուրիշ տեղերու մէջ ալ կը կատարուին։ Թուրքերը, իրենց «տիրող տարբ»ն, նուիրագործուած Ջարդող, կը շարունակեն իրենց «առաքելական» գործը։ Վերջապէս այս բոլոր եղելութեան մէջ ինչ որ զիս կը զարմացնէ ոչ թէ տաճիկներուն կամ քիւրտերուն հայ Ջարդելու կամ Ջարդել ուզելու պարագան է, —վասն զի հասկրցանք որ այս վատ սովորութենէն վաղ անցնելիք չունին անոնք—այլ այն որ գաւառացի հայուն մէջ՝ քսան տարի անդադար Ջարդուելէն ետքներ ալ՝ դիմադրական ոգին չէ արթնցած տակաւին։ Անտարի և նուազացուցիչ բան է սա։ Հայը դեռ փոխչելու վրայ է, ափսո՛ս։ Բայց, երանելինե՛ր, փոխանակ փախչելու, սարափահար ծակէ ծակ պահուրտելու, առէք զէնքերնիդ և այդ սրիկաներուն դէմ ճակատեցէ՛ք վերջապէս. գո՛ւբ ալ զանոնք անարեկեցէք։ Ամո՛թ է, ամօթ. ձեր կարգին, դուբ ալ զանոնք զարկէք, վասն զի յայտնի կ'երեւայ կոր որ Սահմանադրական կառավարութիւնը, դիտմամբ կամ անկարողութեամբ, դեռ բաւական ատեն —եթէ ոչ միշտ— անպաշտպան պիտի թողու ձեզ՝ «տիրող տարբ»ին կառաղութիւններուն դէմ. ինքնապաշտպանութեան դիմեցէք։ զէնքի դէմ զէ՛նք, սուրայի դէմ սուր։ Ուրիշ ճար չիկայ։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ՍՈՒԼԻԻՆԱՑԻ Թաղ. Խորհուրդը նամակով մը կը ծանուցանէ թէ՝ տեղւոյն պանդուխտ ազգայիները, ներկայ տարւոյն օգոստոս ամսէն սկսած են դէպի իրենց հայրենիքը՝ Վան մեկնիլ, մանաւորաբար իմանալով որ տեղւոյդ Նպաստից Յանձնաժողովը հոն նպաստ դրկած է։ Թաղ. Խորհուրդը կ'աւելցնէ թէ Սուլթանպէն մեկնողներուն մեծագոյն մասը, բաց ի մէկ քանիներէն, նիւթական կարողութեան տէր են և երբեք պէտք չունին նպաստի և կը խնդրէ Պատրիարքարանէն որ այդ վանեցի ազգայիներէն անոնք որ նպաստ ստացած են, անունները ծանուցուին, որպէս զի եթէ կարողութեան տէր պանդուխտներ են, անոնցմէ եւ առնուի տրուած նպաստը և յատկացուի աւելի կարօտներու։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հօր կողմէ չարաթ օր Յակոբ Աղու Սրբազանի և Գրիգորիս վրդ. Պալագեանի հաղորդուեցաւ իրենց Երուսաղէմի քնիչ նշանակուելը և յանձնարարեց որ մեկնելու պատրաստուին։ Այս առթիւ ազգասիրական քննիչներէն՝ Հայկազունի էֆ. Պէկեանի եւ հեռագիր մը ուղղուեցաւ, Աղէքսանդրիա ըլլալուն պատճառաւ, որպէս զի նոյն տեղէն մեկնի Երուսաղէմ։

Ս. ԵՂՆԻԿ Ա.ԲԳԵՆՈՒ. Ս.ՊԱՏՀՈՒՆԵՒ որ քանի մը չարաթներէ ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուէր, կը լսենք թէ ուրբաթ գիշեր իր մէկ կողմէն կաթուածահար եղեր է։

ՕՐԻՆԱՑ Տ. Եռաքիմ Ս. Պատրիարքը չարաթ օր լուր ղրկեց ազգ. Պատրիարքարան թէ՝ կիրակի օր (երէկ) Ֆէչէրի Պատրիարքարանին եկեղեցիին մէջ պատարագէ ետքը փոխադարձ շնորհաւորական այցելութիւն պիտի տայ Իզմիրլեան Ս. Պատրիարք Հօր։ որ սակայն իր ողջոյններով մէկտեղ լուր ղրկեց թէ ղժբախտաբար չպիտի կրնայ ընդունիլ, տրիպոսած ըլլալով Սկիւտար անցնել և խնդրեց որ չաբթու մէջ ուրիշ օր մը հրամայէ։

ԵՐԶՈՒՆԿԱՍԻՑԱՆ Գէորգ կաթողիկոս Ալաշկերտի կարօտ ազգ. վարժարաններուն կտակով գումար մը յատկացուցած էր ինչպէս յայտնի է. այս անգամ Ռուս դեսպանատան միջոցաւ Ս. Էջմիածնի Սինոդը կտակարաժինը եղող 1596 ֆրք.ը Ս. Պատրիարք Հօր ղրկած է նպատակին յատկացուելու համար։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հօր շնորհաւորական այցելութիւն տուին չարաթ օր, Իսկէնտէրունի զինուորական հրամանատար Սախտ փաշա, Քիւրտ ազատական ալիրէթ Ալի փաշա և Կարինի երեսփոխան և Դաշնակցական ընկեր՝ Վարդէս։

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ իր վերջին նիստին մէջ զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։

1. Յանձնաժողովը որոշեց ցորենի գընման համար հետեւեալ գումարները ղրկել. Սեբաստիոյ՝ (Թուզասար, Խորասան, Եէնիճէ, Կոմարն, Ղալբաղ) գիւղերուն համար 100 ոսկի։ Իսկ Զարայի մէջ ուր սով կը տիրէր՝ 40 ոսկի։ Սասունի՝ (Տալորիկ, Մէմալ, Կելիթիկէն, Շէնիկ, Շատոս) գիւղերուն համար 200 ոսկի։ Միսի Ս. Կարապետոսի ղրկուեցաւ 70 ոսկի Էբրէկի կարօտեալց համար։ Լիմ և Կրատուց անապատներու թեմական գիւղերու կարօտեալց համար 100 ոսկի և այս առթիւ Վանայ մէջ որոշմաբաշխ մարմին մը կազմեց Ճիտէզեան, Թիւթիւնճեան և Երամեան էֆ.ներէ։ Մուշ 100 ոսկի՝ բանտէ արձակեալներու և Ցրոնք գիւղի կարօտեալներուն համար։ Հաճրն՝ 100 ոսկի։ Այս գումարները կը ղրկուին Յանձնաժողովէն և օսմանեան ու երկրագործական պանքաներու հետ եղած կարգադրութեան մը համաձայն հեռագրաւ կը ղրկուին։

2. Միացեալ ընկերութեան Տնօրէն Ժողովը ծանուցանելով որ այլեւայլ գաւառներէ խնդրանքներ կ'ըլլան, Նպաստից Յանձնաժողովէն՝ նպաստ ընդունող դպրոցներու նպաստի օգնութեան չարաւնակութիւնը խնդրելով, բայց կարելի չըլլար գոհացում տալ այդ խնդրանքներուն, քանի որ Միացեալը տեղեկութիւն չունի նախապէս յանձնաժողովոյ կողմէ ղրկուած նպաստի քանակութեան մասին, տեղեկութիւն կը խնդրէր։ Յանձնաժողովը որոշեց հաղորդել 1907-908 դպրոցական տարեշրջանի մէջ սահմանեալ նպաստներու մէկ ցուցակը՝ պէտք եղած լուսաբանութիւններով։ Այս առթիւ որոշուեցաւ նոյն ընկերութեան ուշադրութեան յանձնել Սղերդէն, Բաղէշէն, Բուլանուէն, Բալուէն, Դերջանէն, Սեւերէկէն հասած գրեր որոնք դպրոցներու բացումը կը խնդրէին։

3. Յանձնաժողովը որոշեց Ս. Պատրիարք Հօր օգնութեան կոչը հաղորդել նաեւ արտասահմանի Հայ Թերթերուն։

4. Պ. Լեւոն Ալաբեանն կ'առաջարկէր որ սովեալներու ի նպաստ պոլսահայ բոլոր Թերթերուն գինը կրկնապատկուի մինչեւ որոշում օր մը. իսկ Պ. Փ. Շատան կ'առաջարկէր որ չարաթ օրուան Թիւերը կրկին գինով ծախուին, հասոյթը սովեալներուն յատկացուելու համար։ Յանձնաժողովը որոշեց այս առաջարկները Թերթերու արտօնատէրերուն բարեացակամ ուշադրութեանը յանձնել։

5. Զէյթունէն, Հաճրէն, Տիվրիկէն, Բաղէշէն նպաստի բաշխման՝ ցուցակներ հասած էին. Ժողովը հաստատեց։

6. Ժողովը հաստատեց Գուրուչէշմէի, Էյուպի, Միջագիւղի, Խասգիւղի հանգանակիչ մասնաճիւղերը և որոշեց անոնց արամադրութեան ներքեւ դնել Նպաստից Յանձնաժողովոյ տոմսերէն։

7. Յանձնաժողովը որոշեց գրասենեակ մը հաստատել՝ գործերու գիւրութեան համար՝ հրապարակի վրայ և օգնական քարտուղար մը եւս պաշտօնի կոչել։

8. Եոզկատի Զաթ գիւղէն նպաստ խնդրուած էր. Յանձնաժողովը որոշեց նախապէս տեղեկութիւն ստանալ Եոզկատի առաջնորդարանէն։

ԳԱՍԹԷՄՈՒՆԻՑ կը գրեն մեզ. — «Երջանկայիշատակ Հայրիկի հոգեհանգիստներն տարեդարձին առթիւ տեղւոյս փոքրաթիւ Հայերը փութացին ո՛չ թէ խօսքով, այլ գործով ցոյց տալ իրենց պարտականութիւնը Հայաստանի և Զէյթունի սովեալներուն հանդէպ, փոքր եկեղեցիին մէջ հանգանակելով 30—35 ոսկիի չափ գումար մը։ Այս գումարը միա՛յն այրերէն գոյացաւ. յուսալի է որ 15—20 ոսկի մը ալ Տիկնանց գասէն կը գոյանայ, որով՝ 50 ոսկիի գումար մըն ալ ի մօտոյ կը հասնի Պատրիարքարան։ Օրապահիկով ապրողներն անդամ սիրով կը նուիրէին իրենց ամբողջ հարստութիւնը։ Զարմանալի և միանգամայն հիացման արժանի էր տեսնել ա՛յն անդամոյրժ ծերունին՝ ընիկ Բղեցի, որ արտասուալի աչերով ցոյց ի ձեռին, իր կնամեռ ձեռքերով, կ'երկարէր իր դրամը, իր ողնիւ ղդացումը դրապէս արտայայտելով։ Սակէ առաջ ալ, այն հասարակութիւնը Պոլսոյ Գալաթիանոց ի նպաստ 48½ ոսկի հաւաքեց սիրայօժար։ Տեղւոյս փոքրիկ հասարակութիւնը բացի այս պարբերական նուիրատուութիւններէն, ունի իր երկսեռ վարժարաններուն տարեկան պիտանէն 280—300 ոսկի, որ ամբողջութեամբ կը հայթայթուի ազգայիններու քսակներէն, առանց ո և է եկամուտ ունենալու։ Տեղւոյս գաղթական Հայերը թէեւ 100—120 տունէ կը բաղկանան, սակայն 60—70 տունը կրնայ օգնել նեղութեան։ Միացեալը ազգաս է ու օրագահիկով ապրող։ Արդեօք չարժե՞ր որ այս փոքր հասարակութեան մեծ գործերը կարդան եկիպտոսաբնակ, պղտեբնակ և զմիւռնաբնակ բարեկեցիկ և ջոջ Հայերը ու օրինակ առնեն։ Երիտասարդաց յառաջդիմական ակումբը հաստատ քայլերով կը յառաջդիմէ, թէև կարգ մը Բէյօր Ալիներու գաղափարակիցներէ ոսանգութիւններ անպակաս ըլլան։ Ա՛լ աւելի արդիւնաբեր կրնայ ըլլալ, եթէ քանի մը չահախնդիր անդամներ հեռացուին, այս մասին ակումբին անդամներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ։ Ազգ. գործերը գրեթէ երեսի վրայ մնացած են, առժամանակեայ Թաղ. Խորհուրդի անկարողութեան պատճառաւ։ Ուստի փափաքելի է որ, ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան, նորերը և կարողները ընտրուին։ Զիւնը ողջունած ենք 8-10 օրէ ի վեր, և սոսկալի ցուրտ կայ. ճամբաները գոցուած են, մանաւանդ նաւահանգիստին՝ Իսկէլօլու։

ԿԱՐԻՆԷՆ կը գրեն մեզ.— «Շատերուն համար հեռաբրքական նկատուող հարցով մը կ'ուզենք զբաղիլ, որ այժմէութիւն ստացած կը թուի։ Բիւզանդիոնի 3670 թիւին մէջ հրատարակուած Թղթակցութեան մը վերջը կը կարդանք.

...«Սանասարեան քլիսան իր վերջին նիստին մէջ նկատողութեան առնելով Հայերէն լեզուի խիստ տկար աւանդումը վարժարանին մէջ, հակառակ անոր բանակը բրօֆէսօրսն, կը մտածէ մայրենի լեզուի ուսուցումը յանձնել Պ. Սողիկեանի, որ լաւ իւրացուցած է Հայերէն լեզուն, առանց Հիւսլիսանի, Բրոֆ. Մառի և այլոց հետ ծանօթացած ըլլալու։» Մեզմէն, կուսակցային ու խեղաթիւրուած Թղթակցութիւն մը զոր ապատղող խեղապատակը իր ինքնութիւնը վարագուրելու քաջութիւնը, ո՛հ, ո՛չ, տկարութիւնը կ'ունենայ։ Բրոֆ. Ա. Խաչատրեան ծանօթ է այսօր ո՛չ միայն Արեւելքի օրաթերթի ընթերցողներուն, որոնք առիթն ունեցան կարդալու Աշխարհաբարի խրնդիրը վերնագիրը կրող երեք ընդարձակ, գիտականօրէն խմբագրուած յօդուածները որոնք Տիրատուր ստորագրութիւնը կը կրէին։ Այդ յօդուածը տակաւին քան մը չէ անոր կարեւոր և ձեռագիր աշխատութիւններուն քով. նպատակս չէ հոս, առ այժմ Բրոֆ. Ա. Խաչատուրեանի բանաէրի և գրագէտի կրկնակ դէմքերը ծանօթացնել. ուրիշ աւելի յարմար առիթի մը վերապահելով այդ բանը, կը փափաքէի մատնանշել սա պարագան թէ սուտ է այն յայտարարութիւնը, թէ «Սանասարեան քլիսան իր վերջին նիստին մէջ նկատողութեան առնելով Հայերէն լեզուի խիստ տկար աւանդումը վարժարանին մէջ... եւայլն»։ Նախ որ Սանասարեան քլիսայը չէր կրնար տարակոյսի տակ ձգել Խաչատուրեանի ո՛չ միայն հրմատութիւնը, այլեւ դատերու աւանդումը։ Բաներն կատարեալ առումով թշնամական և կուսակցային բովէ երեւնուած ուռնուդ առած յերիւրանք մըն է սա։ Մենք կոչ կ'ընէինք բոլոր Սանասարեան սաներուն, որպէս զի անոնք ալ իրենց բողոքի ձայնը բարձրացընէին այն պաշտօնէին համար, որ բոլոր ուսանողութենէն, պաշտօնակիցներէ և հասարակութենէն կը սիրուի։ Արդէն մէջտեղը չէին՝ տեսչութեան կողմէ Սանս. սաներուն ուղղուած շրջաբերականներուն բոլոր պատասխանները, որոնք երախտագէտ սրտով կը իսօսին մանաւանդ Հայերէնի աւանդումին մասին։ Ինչո՞ւ 10-12 տարուան ընթացքին մէջ ո և է զրոյց մը չեղաւ, և հիմա կ'ուզուի, կը մտադրուի կրթական անխնդիր պաշտօնեայի մը ջանքերն ու աշխատութիւնները ստուերել։ Մենք ալ վստահ կրնանք ըլլալ և ենք Պ. Սողիկեանի Հայերէն կարդութեան վրայ. բայց աւելի տարօրինակ չէ՞, որ գոյութիւն չունեցող, ինքդրական չեղող խնդիր մը երեւան կը հանուի։ Փափաքելի էր որ այդ «Թղթակից» ոմնը իր չոչափելի փաստերովը ապացոյցը տայ իր դիտողութեան։»

ՖԻՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպանատան մէջ կազմուած քննիչ Մարմնոյն կողմէ հետեւեալ հայ պատանիները ու աղջիկները քննուելով, վկայականներու արժանացած են, բաց ի օտարազգի աշակերտներէ։ Բարձրագոյն ուսման վկայականի արժանացած է Օր. Արաքսի Դալբաքճեան, իսկ տարրական ուսման վկայական արժանացած են Օր.ք Պերճ Դալուստեան, Թոթօլեան Հռիփսիմէ, Լուսարփի Վէզիրեան. իսկ սերթիֆիխայի՝ Օր.ք Արշալոյս Թունուզլեան, Էքսէրանս Վիրապեան և Պ. Պ. Օնենկ Պալթեան, Ստեփան Գանտեան ու Սարգիս Մարաչլեան։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻՆ կը հեռագրեն թէ տեղւոյն Հայոց վանքին անհամաձայնութիւնը կատարեալ անդորրութեամբ կարգադրուեր է։

ԱՐԱՒԵԱՆ-ԱԲՄԻՆԵԱՆ Թատերախումբին վրայ Լիվրնո-Հերբլ սա դրուատալից տողերը կը հրատարակէ, ուրբաթ գիշերուան յաջող և փայլուն ներկայացմանը առթիւ.— «Երկէ իրիկուն տրուած ներկայացումը Վարիեթէ Թատրոնին մէջ՝ յայտնութիւն մը եղաւ։ Հանրութեան համար անակնկալ մըն էր առաջնակարգ յատկութիւնները այդ Թատերախումբին, որուն ո՛չ մէկ բէգլամ եղած էր, հանրութեան ուշադրութիւնը գրաւելու համար անոր վրայ։ Բարեբախտութիւնը ունեցանք մեծ արուեստը վայելելու և կը խորհինք որ այդ Թատերախումբը պիտի գրէ հիացում ամէն անոնց, որոնք Հայ Թատրոնի վերանորոգութեան չարժման կը հետեւին։ Ներկայացուած Թատերախաղն էր Պատուի համարը, գրական մեծարժէք տում մը, հայ մատենագիր Շիրվանզատէի գրչէն եղած։ Խազարկութիւնը, ինչպէս վերը բսուեցաւ, բացարձակապէս գերազանց էր բոլոր դերերուն մէջ։ Տիկին Արմենեան, Պ. Պ. Արէլեան և Արմենեան ծափահարուեցան իրենց արուեստագիտական տաղանդին համար, որուն իրաւունք յարգանք ընծայուեցաւ։»

ՍԵԱՍՏԱՅԻՆԷ Ի.համաք անուն հատորը, հեղինակութիւն Ասրպեսի. պատմական հետազօտութիւն մըն է կրօնական նիւթերու վրայ և հրատարակուած Ազգաբանդրաբոլի «Շիրակ» տպարանէն։ Շահեկան աշխատութիւն մը, որուն գինն է 1 բուպլի։

ՆԵՇԱՆ Էֆ. ՆԵՇԱՆԵԱՆ մէկ տարեկան Արեւելք կը նուիրէ կեսարիոյ Ներզէ գիւղի ազգ. վարժարանին։

ՇՐՋԱՆԵՐԱԿԱՆ ԹԱՂ. ԽՈՐՀՐԴՈՅ

Տնտես. Խորհրդոյ որոշմամբ Պատրիարքարանէ հետեւեալ շրջաբերականը ղրկուեցաւ մայրաքաղաքիս Թաղ. Խորհուրդներուն.

Ազգային Կեդր. Վարչութեան Տնտես. Խորհուրդը մայրաքաղաքիս Թաղ. Խորհրդոց և ուրիշ ազգային հաստատութեանց վարիչ մարմիններու հաղորդութեան դրութիւնը իր մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ ընելով, որոշեց որ մասնակարար մարմինք ամէն տարի տարեգլուխէն մէկ ամիս առաջ Տնտեսական Խորհրդոյ մատուցանեն անվրէպ իրենց վարած հաստատութեանց մասնակարարութեան յաջորդ տարեշրջանի եւեմտացոյցը, կանոնական քննութիւնը կատարուելէն ետք՝ հաստատուելու և ըստ այնմ յանձնուելու համար ի գործադրութիւն։

Հետեւաբար, կը յանձնարարենք նաեւ Պատ. Խորհրդոյդ որ հաճի այս անօրէնութեան հանձայն՝ անմիջապէս պատրաստել Ս. Եկեղեցւոյդ յառաջիկայ 1909 տարեշրջանի մասնակարարութեան եւեմտացոյցը, հիմ բռնելով վերջին 4 տարիներու ընդհանուր մասնակարարութեան միջինը, և մինչեւ դեկտեմբեր 20 ուղարկել Տնտես. Խորհրդոյ։

Նոյնպէս՝ որոշմամբ Տնտես. Խորհրդոյ՝ կը յանձնարարենք որ Ս. եկեղեցւոյդ մասնակարարութեան վերաբերեալ բոլոր գանձումներու և վճարումներու համար հաստատուած ընկալագրի դրութիւնը ի գործ դրուի անխափան, օրինաւորութիւնը պահպանելու, պատասխանատուութիւնէ զերծ լինելու և հաշուոց քննութեան ընթացքը դիւրացնելու համար։

(Կնիք Տնտես. Խորհրդոյ)

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Մեծ Կղզիի մէջ ասկէ 12 տարի առաջ տեղի ունեցած խորհրդակցութեան և Զեր Բարձր. Սրբազնութեան պատուական անձին դէմ նիւթուած դատադրութեան հեղինակներուն համար քննութիւն մը չպիտի՞ բանաք։ Քանի որ այն ատեն Հայ ազգը կը ներկայացնէիք և հիմա ալ միեւնոյն դիրքը ունիք, անհրաժեշտ է որ քննութիւն մը բանաք, որպէս զի ապագայն այդ տեսակ վատերուն դատադրութեանց զոհ չերթաք։

Օսմ. Միութեան եւ Ցառաջդիմութեան Քօմիթէին թարգման

ՊՈՏԻԼ

ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՌՕՏՈՒՄԲՕ 24 Նոյ.

Տեղւոյս Թաղապետութեան ճարտարապետի պաշտօնը այս անգամ հայու մը կը վիճակի՝ Պողոս էֆ. Ռամճեանի, ճարտարապետական արուեստին մէջ հմուտ, որ նախապէս նոյն պաշտօնը վարած է երկար տարիներ, յետոյ իր զբաղումներուն պատճառաւ հրաժարելով՝ յոյն մը յաջողեր էր անցնիլ անոր տեղ. 7-8 տարիէ ի վեր այդ յոյն ճարտարապետը կասն ի կաղ իր պաշտօնը չարունակեց և աշխատեցաւ իր այդ դիրքը պահելու համար ժամանակի միջէ սարքիներուն ուելի հաճելի ըլլալ և պաշտպանութիւններն վայելել, քանի թէ իր պաշտօնին կէտ առ կէտ գործադրութեան հոգ տանիլ։ Իր այդ երկար պաշտօնավարութեան մէջ ցաւալի էր տեսնել որ Թաղապետական այդ յոյն ճարտարապետը—Յոյներու յատուկ խրատական ոգիով — տաքնութիւն տուաւ մեր յոյն հիւսներու և գործաւորներու, զորս մօտակայ գիւղերէն բերել կուտար՝ իր խնամքին յանձնուած հանրային ու անհատական շինութեանց մէջ աշխատելու, ի հեճուկս հայ մոր գործաւորներու, որոնք թերեւս այն ատեն հասկցան այդ պաշտօնին ուաղ կարեւորութիւնը։ Դալգիա Պողոս էֆ.ի վերերեւումը նոյն պաշտօնին մէջ ամէն տեսակէտով գոհունակութիւն առթող պարագայ մըն է։

*** *Լասան-Ընթերցատան Ե. հրապարակախօսութեան առթիւ փաստաբան Թալմաս էֆ. Տ. Սահակեան օսմաներէն լեզուով բանախօսութիւն մը ըրաւ, նիւթ ընտրելով. «Օսմաներէն լեզուն և Հայերը» բացատրելէ յետոյ թէ ի վաղուց հետէ Հայերը այս օսմ. հայրենիքին մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցած ըլլալով՝ տիրող լեզուին մէջ զարգացած էին և օսմաներէնը միշտ անդաստան մնացած էր մեր վարժարաններէն և աւելցուց թէ բռնապետական վերջին քառորդ դարուն մէջ Հայերը իրենց եռանդը չաւելցուցին այդ լեզուի ուսուցման մէջ, քանի որ մայրաքաղաքին մէջ անխղճօրէն արգիլուած էր Հայերու յանախումբ տէրութեան բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ։ Հիմա որ ամէն ազատութիւն կը վայելենք, անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ մեծ տեղ տալ օսմաներէնի ուսուցման մեր վարժարաններուն մէջ, որպէս զի հասնինք մեր թուրք եղբայրակիցներու, և անոնց համահաւասար ընդունակութեամբ օգտուինք կառավարական ամէն տեսակ պաշտօնէութիւններու մէջ տեղ գրաւելով։ Խօսեցաւ նաեւ Ս. Յովհաննեան վարժարանի ուսուցիչներէն Յակոբ էֆ. Սեպուհեան. նիւթ ընտրեց «Մոլութիւններ»ը և ճաղկեց մասնաւորաբար ալքոլամոլութիւնը։ Երէկ Զ. հրապարակախօսութիւնը տեղի ունեցաւ. հաստատութեան նախագահ Տօքթ. Մալաքեան էֆ. խօսեցաւ «Գիտութիւններն ու Հայերը» և ականաւոր դէմքեր մէջ բերելով՝ թուեց անոնցմէ կարեւորագոյնները, որոնք անուն և համբաւ չունեցան նկարչութեան, դերասանութեան, ճարտարապետութեան, գինուորականութեան, երգեցողական և այլ բարձրագոյն հիւղերու մէջ։ Երէկի ատենախօսութեան մէջ հաճելի նորութիւն մը բերաւ Օր. Նոյեմի Գալուստեան, ուսուցչուհի և վկայուած Նանսէ. խիստ սահուն կերպով մը պարզեց մայրերու հոգածութեան աւագ կարեւորութիւնը իրենց փոքրիկներուն մանուկական նախնական քայլերուն մէջ։ Բանախօս օրիորդը Լասարեանի վարչութեան խոստացած է չլլանալ իր ձեռքէն եկած ամէն ծառայութիւն, որով Լասարեանը նոր ուժ մըն ալ համբերաւորութիւնը կ'ունենայ՝ օրիորդին սիրայօժար մասնակցութեամբ։ Լասարեան-Ընթերցատունը հետզհետէ կը խոստանայ տիպար հաստատութիւն մը ըլլալ. իր գործունէութեան բեղուն շրջանին մէջ կը մտնէ և օրը օրին նորանոր անդամներով կը շրջապատուի։ Մօտ օրէն պիտի սկսին գիշերային դասախօսութիւնները չափահասներու համար։ Հիմակուհիմա պիտի աւանդուին հայերէն, օսմաներէն և թուաբանութիւն։*

ԹՂԹԱԿԻՑ

* * *

ՑՐՈՆՔ, 2 Նոյեմ.

Մշոյ հիւսիսային կողմը Բասուր լերան ստորոտը կը տարածուի Ցրոնք պատմական ու պատուական գիւղաւանը։ Տարօնոյ աշխարհի ընդարձակ և բազմամարդ այս գիւղը շրջապատուած է Ցունան, Ջորլնոց, Դունիկ, Աղպղանաք, Խարատ, Շէլա-Պրին և Բղլոս Հայ գիւղերով։ Ցրոնքն երեւելի է ո՛չ միայն ցանցակերպ ուղիներով և կարեւոր գիւղ մը ըլլալուն համար, այլեւ իր պատուական գիրքին և պատմական յիշատակարաններուն տեսակէտով։ Ցրոնք անունը Ցրոնք բառի աղաւաղումը կը նկատուի։ Ցրոնքի ծագումը նահապետական է։ Նոյ նահապետի թոռները ցրուելով կը հասնին մինչեւ հոս։ Նոյի թոռներէն Տարքան իր երկու եղբայրներով թաղուած է գիւղին գերեզմանատան մէջ։ Բարեպաշտ գիւղացիները քանի մը ճրագ պարունակելու չափ փոքրիկ մատուռ մը կառուցած են այս գերեզմաններու վրայ և ամէն չարաթ երեկոյ իրը ուստաեղի մէջտեղի ճրագ ձէթ առած կը տանին վառելու նախահայրերու յիշատակին։ Կարդալ-գրել չգիտցող Ցրոնքցի պապիկ-մամիկներ և նոյն իսկ նոր լեզու ելլող երախաները մաքուր կերպով այդ գերեզմանատան անունը Նոյայ բուռներ կը հնչեն։ Գիւղն այժմ 300 տուներէ և 1000ի չափ բնակիչներէ կը բաղկանայ։ Նախկին փայլն ու բազմամարդութիւնը բոլորովին կորսնցուցած է։ Ժամանակին իր բնակչութեան չատութեան համար երեք եկեղեցի ունեցած է գիւղին մէջ, Ս. Սարգիս, Ս. Յակոբ և Թուխ-Մանուկ։ Այս վերջինին հետքն անգամ չի նշմարուիր, իսկ Ս. Սարգիս և Ս. Յակոբ եկեղեցիները դեռ կանգուն կը կենան՝ զուրկ եկեղեցական սպասներէ, որոնք յանախակի պատահած դէպքերուն առաջ դացած են։ Ողորմելի վարժարան մըն ալ ունի, ուր հաւաքուած են 120ի չափ երկսեռ տղոյներ, խեղճուկրակ. ո՛չ գիրք, ո՛չ թուղթ և ոչ ալ դասական առարկայ ունին։ Ցրոնցիները կը զբաղին երկրագործութեամբ, աղքատութիւնը բոլորովին ընկճեցուցած է այդ կարովի երկրագործները. առանձին տի մը հող չունին մշակելիք, դէպքերու առթիւ կորսնցուցած են իրենց բոլոր անասունները, հարստութիւնները և ինչքերը։ Մշոյ դաբատափի այս պատմական գիւղը աւերակի կոյտ մը կը ներկայացնէ։ Եռանդուն երկրագործներ ձեռքերնին իրենց ծոցը դրած տի մը սերմցու ցորենին տարը կը քաշեն։ Տարը տարի առաջ հարիւրաւոր աղքատներ սովուելով չէին մնար՝ կորեկի անդամ՝ մը կը քաշեն։ Երկրագործութիւնէն զատ՝ Ցրոնքցիներ առաջուց հաստատի տարբեր աղբիւր մըն ալ ունէին, այն է վառօդագործութիւն։ Այս գիւղին հողը մեծ քանակութեամբ վառօդի հանք կը պարունակէ, որով գիւղացիներ յաջողած էին ճարպիկութեամբ մը չտնագործել իրենց նոյնիսկ տան մէջի հողերը և ասով տարեկան հազար ոսկիի եկամուտ մը ունենալ, որմէ այժմ բոլորովին զրկուած են։

Այրի տիկին Մաքի Ա. Պօյաճեան և զաւակունք, ինչպէս նաեւ Պօյաճեան, Սարգիսեան, Փափազեան, Մարտիկեան, Նազարեան, Իւթիճեան, Ծատուրեան ընտանիքները իրենց սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ հաճեցան պատուել ԱՆԴՐԱՆԻԿ էֆ. ՊՕՅԱՃԵԱՆի յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսը և այս դառն կորստեան առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին։

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԱՌԹԻ

ԸՆԹԵՐՑԱՍԷՐ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՊԱԼԵՆՑ գրատուն, Զագազգերար թիւ 20

Մեծ քանակութեամբ հեղինակութիւններու մթերք մը աւելցուցած ենք մեր արդէն ճոխ գրատան մէջ որ կեդրոնն է եղած Պոլսոյ և արտահայմանի լաւագոյն հեղինակներու՝ Բաֆֆիի, Սրբազանի, Հարմոնեանի, Բամամջեանի, Զօպանեանի, Շանթի, Լէօի, Թումանեանի, Ատրպետի և ուրիշներու գրական արտադրութեանց, ինչպէս և նշանաւոր ազգայիններու լուսանկարներու, վիպիթ ու քարտէ, մաքուր չնուած, մեծ ու փոքր դիրքերով։

Փափաքողներու ձրի կը տրուի այս հեղինակներու երկերու ցանկը ուր կը գտնուին մանրամասնութիւնները գներու մասին։

1909ի քարթէնի վրայ, կարողկոսական հինգ աթոռներու ներկայացուցիչներու լուսանկարներով զարդարուած ընտիր պատի օրացոյց, պատրաստուած Թ. Զրաքեանի (լուսանկարիչ) կողմէ։

10—10

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅԻ ՊԷՏՔ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Առեւտրական փորձառութիւն ունեցող երիտասարդ մը, որ մանիֆաթուրայի և թեսաֆիլի գործերէ ապէկ կը հասկնայ, ու մաքսատունէն ապրանք հանելու դրծով ալ զբաղած է, պատրաստ է այս կարգի գործ մը ստանձնելու վաճառատան մը մէջ։ Դիմել Խմբագրութեան։

5—1

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչ հանոյք այս եղանակին Եգիպտոս ճամբորդել։ Ամերիկայէն ու Անգլիայէն եկող զբօսաշրջիկներուն վերապահուած էր այդ բաները, բայց հիմա որ ամէն ոք կրնայ ճամբորդել, առանց թիզմերեի ու բաւարարի հոգն ունենալու, կրնայ այդ պերճանքը վայելել։ Մանաւանդ որ Քրտիվիէլ Մէյն Լայն, այդ զբօսական ուղեւորութիւնը դիւրացնելու համար, խիստ զեղչուած գներով տոմսակներ կը ծախէ, դեկտ. յունուար և փետրուար ամիսներուն համար։

ԵՐԹԵԼԻԿԻ ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս-Աղեքսանդրիա	Ա. կարգ	14	ոսկի
» »	Բ. »	8.5	»
Իզմիր-Աղեքսանդրիա	Ա. »	10	»
» »	Բ. »	7	»

8—5

ՄԵՐ ԲԱՅԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

*Կը հրաւիրենք մեր արտասահմանի և դաւառներու Պատ. բաժանորդներէն ամէնը որ տակաւին իրենց նախորդ

ՈՐՆ Է
ԱՄԷՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ
ԵՒ
ԱՄԵՆՈՒՏՍ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ
ՄԻԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱԼԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵՆՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ ԸՆԿ.

ՉԵԼԻՐ

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ԲԱՐԻՁ, 1900

ՈՐՆ Է
ԺԱՄԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆՑ
ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԹԻՒ 16 — ՊԱՇՃԷ ԳԱԲՈՒ — ԹԻՒ 16
Օռօզթի-Պոմ. հասարակութեան դիմացը
Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
Նէօշադէլի Դիտարանին. 1903

Մեր յարգոյ յաճախորդներուն դրականապես ապացուցանելու համար մեր ՉԵՆԻԹ ժամացոյցին ուրիշ ամէն ժամացոյցներէ ունեցած բացառակ առաւելութիւնները, վերոյիշեալ երեք յատկութիւններէն, այսինքն նրբախնամ յօրինուածք, տոկունութիւն եւ բարձր ճշդութիւն (haute précision), միայն մէջ իսկ թերացող ՉԵՆԻԹ ժամացոյց մը երբէ գնորդներու կողմէ մեզ վերադարձուի, պատրաստ ենք վճարելու փոխարժէքը, առանց ո եւ է առարկութեան։ 50—42

ԱՐՏԱՔՈՍ ՍՐՑՄԱՆ
Անդամ Ժիւրիի, Միլան. 1906

ՍԵՊՊԻՈՅ ԿԱՐՄԻՐ-ԽԱՉԻ ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹԵՐԸ

ամէնքն ալ 22 ֆրանքէն մինչեւ 50 ֆրանք կ'արժեն. այս յառաջատուական գակը խնայողական դրամագլուխ մը կը ձեւացնէ։ Այդ վճարումէն զատ կը-նան մինչեւ 1981 պարգեւաւոր թիրաժներու մասնակցիլ։ Ցառաջիկայ դի-ռածը տեղի պիտի ունենայ 1908 հոկտ 1/14ին. մեծ պարգեւն է 200,000 ֆրանք։ Այս պարտաթուղթերը, որոնք անվիճելի ապահովութիւն մը կ'ընծայեն, Սերպիոյ ազգային պանքան դրուած 4% սերպիական ռանթերով երաշխաւորուած են։ Ա-նոնց չափաւոր գինը նկատի առնելով, աւելի բարձրանալու հեռանկարը կ'ընծայեն, անսովոր բանաւորութեան մը հետ մէկտեղ, չնորհիւ կարեւոր պարգեւներով թի-րաժներու արագ յաջողութեան։

Սերպիոյ կարմիր-խաչի պարգեւաւոր պարտաթուղթերը կարելի է գնել ՎԻ-ՆԵՐ ՊԱՆՔԻ ՖԻՐԱՑՆԷ և ՏԻՕԶԷՆ ՕՐԻՆԹ ՊԱՆՔԻ Բերայի ու Պոլսոյ գործակատարութիւններէն։ 25—23

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՔՈՒԲՕՆՆԵՐՈՒ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Համիտիէ Ճուսէէսի, 24 Քէօրիւլիւ խան, ՊՈԼԻՍ.

Զմայեղ եղանակին առթիւ այս չաթիու տասը հազար քուրօն հասած են և իրենց իրական արժէքին գրեթէ կէս գինովը պիտի ծախուին

4000	2000	2000
ֆոսֆիւմցու	բալթօ	բանքալօնցու
500	1000	500
սեւ ու կապոյտ ֆուբօնցներ	ժիլէցու	ֆոսֆիւմ-թայեէօրներ

Գիները որոշ են և իւրաքանչիւր քուբօնի վրայ նշանակուած։ Մէկ այցելութիւն մը կը բաւէ համոզում գոյացնելու համար թէ կերպասներուն տեսակը ո՛րքան աւէ է և գիները ո՛րքան չափաւոր են։ Գնուած ամէն կերպաս, երբ յաճախորդին անհաճոյ թուի, 48 ժամէն ետ կ'առնուի կամ փոխարժէքը կը վճարուի։

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է ՄԻՆՉԵՒ ԺԱՄԸ 10 (Ը. Թ.) 10—7

ԼԱ ՄԻՒԹԻԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԸ ՔՕԼՕՆԻ

La Mutuelle de France et des Colonies

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պանք տը Ֆրանսի մէջ աւանդ ձգուած 60 միլիոն ֆրանք

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՕՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
Կ'ԸՆԾԱՅԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, և ԴՐԱՄՕԺԻՏ ու ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԷՆ Կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆԿԻՆ սկսեալ։
ԿԸ ՁԵՏԵՂԷ	ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յաճախորդներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժէքներու վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ, մինչեւ 1908 նոյեմբեր 30 իր երկու ճիւղերուն մէջ. ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Թիւնարէք խան, Ղալաթիա, Բէրէնկի Բազար
Ընդհ. Տնօրէն Օ. ԺԻՌՕ

Փորձառու և գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՌՕՍԻԱ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881Ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու յոգնանաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու ցուցափեղկի ապակիներու խորտակուելու դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	10,666,666 ֆր
Երաշխաւորութեան դրամ	162,600,000 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	460,946,000 »
1906 տարուան մէջ դրծնուած ապահովագրին ու տարբ	75,130,000 »

Ամէն տեսակ տեղեկութիւնը համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ղալաթիոյ խան Վայվոտա Ղալաթիա։
Պոլսոյ գործակատարներ՝ Տիրանդիլեան Աբրը Լիֆէնտի Ճուսուէրի, թիւ 28։
Տնօրէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղի՝ Ա. ՀԻՒՍՄԻՆՕՎ 11 50—5

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԹՐԱՄՈՒԷՆԵՐՈՒ ԸՆԿ.

ՍԱՂԴ։—Կը ծանուցուի հանրութեան թէ նոյ. 12/25էն սկսեալ, գիշերային երթեւեկ մը հաստատուած է Ղալաթիոյ ու Օրթագիւղի միջեւ, և Էմին Էօնիւի ու Ագսէրայի միջեւ։ Ցիշեալ չորս կայարաններէն թրամուէյները պիտի մեկնին ժամը 2.30ին, 3.30ին, 4.30ին, 5.30ին և 6.30ին (Ը. Թ.)։ 5—4

Ընդհ. Տնօրենութիւն

ՏՕՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈՂՈՐԴԻ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեքտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած տաք օդի, տիաֆանօսֆօրիի, պոռօֆօսֆօրիի, հօզօթաքօսֆօրիի ու ամէնէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ատամնի խժալը ու ատամնի, քիթի, բերանի, կոկորդի ու խոչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տգեղութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց զգուշութեան, կոտորելապէս կը չտեղէ նորահնար գործիքով մը, որուն չնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպիոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղոց կոկորդի նշիկները (պատէմիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքով։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահճէկարու, Համիտիէ սէպիլի դէմ, Աբիկ Իսթիւնեան դեղարանը, իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թադսիմ, ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 18—2

ՇԻՐԲԻԼԻԹԸ ԽԱՅՐԻՏԻՆ

Խուրտա գուրչուն, թանթա վէ պոռու 4000 քիլօ, խուրտա գինկօ 1000 քիլօ։

Պալէատ մուհարրիր խուրտա էֆէնտին միւզայէտէսի պիլիճրա թաղիսի էօնտէսինտէ թէգարբուր էյլէտիկի վէ գարարը գանթիսի չէնրը հալին 29ընճը ճումա երթէսի կիւնի վերիլէճէկի ճիւճիլ, եւ ուրտէ 5 զամանը իկէ թաղիպ օլանլարին եէվմի մէգքիւրէտ սոսաթ օնա գատար չիրքէթը խայրիյէ խատրէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլերի իլան օլունուր։ 3—2

25 թրչր. սանի 324 Միւտիրիյէթ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ
ՎԻՆԵՐ ՊԱՆՔ - ՖԻՐԱՅՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ԴԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆուրոնի չափ։

ԴԱԼԽԱՒՈՐ ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Ցիսուն դրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վիներ Պանք-Ֆիրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ տուլցնել տեղական լրագիրներու միջոցով 15 օր առաջ խնդ տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ. ընալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի	գումարի համար
6	»	151- 200	»	» »
10	»	201- 500	»	» »
15	»	501-1000	»	» «
30	»	1001 և անկէ վեր	»	» »

Վիներ Պանք-Ֆիրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուղած տանն վճարելով տեղական պարունակած գումարը։

Վիներ Պանք-Ֆիրայն խնայուած գումարը պարունակող տեսակ ալ կը բանենէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։ 50—30

Ենայողական Սնտուկին զաս, Վիներ Պանք-Ֆիրայն կը գրգռի նաեւ սեղանաւորական օրէնք գործառնութիւններով։

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երբեւեկութիւնը կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Գարբ. 228 խառն Ռռ.		ԴԱՐՁ Կարբ. 224 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՑԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
12 —	մկն. Էսկի-Շէհիր	ժմն. 3 —
12 42	» Կէօքճէ Քըսրք	մկն. 2 20
1 39	» Սապանճը Բունար	» 1 38
2 33	» Սլաքեանա	» 12 42
3 14	» Զէքիւրլեր	» 11 53
4 11	» Տէօյէր	» 11 05
4 40	» Իհսանիյէ	» 10 20
5 04	» Համամ	» 9 53
5 14	» Կաղլիկէօլ համամ	» 9 44
5 41	ժմն. Աֆ. Գարա Հիսար	մկն. 9 13
6 01	մկն. Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն. 8 53
6 41	» Գէօյիւք Զօպանլար	» 8 20
7 36	» Զայ	» 7 33
8 21	» Իսհագլու	» 6 40
8 45	» Նասրխան	» 6 15
9 16	» Ագ Չէհիր	» 5 53
9 48	» Ադաբի քէօյ	» 5 13
10 30	» Զավուշքը քէօյ	» 4 35
11 08	» Իլկին	» 4 03
11 55	» Գասաբն-Խանը	» 3 09
12 50	» Մէբայ-Ինի	» 2 27
1 22	» Մէյսան	» 1 47
2 22	» Բունար-Գալը	» 12 42
3 —	ժմն. Գոնիա	մկն. 12 —
Իրկ.		Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Գարբ. 122 առն Առ.		ԴԱՐՁ Կարբ. 21 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՑԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
1 —	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմն. 11 —
1 44	» Ագ Բունար	մկն. 10 18
2 24	» Ալբիւ Քէօյ	» 9 46
3 4	» Գէյիւք Ախուր	» 8 58
4 9	» Սարիքէօյ	» 8 1
4 58	» Գիլէր	» 7 4
5 35	» Սոսիլէր	» 6 27
6 9	» Գէյիւք Քէօփրու	» 6 —
7 3	» Բօլաթլի	» 5 16
8 21	» Մալի Քէօյ	» 3 49
9 15	» Սէյճան Քէօյ	» 2 47
10 —	ժմն. Էնկիւրիւ	մկն. 2 —
Իրկ.		Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Գարբ. 424 խառն Իրկ.		ԴԱՐՁ Գարբ. 421 խառն Առ.
Ժ. Վ.	ԿԱՑԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
7 15	մկն. Համիտիէ	ժմն. 5 03
7 33	ժմն. Առա-Բազար	մկն. 4 45

ԱԼԱՇԵՀԻՐ - ՔԷՕՓԱՀԻԱ

ԵՐԹ	Կր. 322 խառ. Առ.	324 խառ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ալաշեհիր մկն.	2 35	12 45
Քէօթահիա ժմն.	2 55	1 05
ԴԱՐՁ	Կր. 321 խառ. Առ.	323 խառ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քէօթահիա մկն.	2 —	12 05
Ալաշեհիր ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խառ. Ժ. Վ.	Թ. 46 խառ. Ժ. Վ.		ԿԱՑԱՐԱՆ	Կառ. Թ. 41 խառ. Ժ. Վ.	Թ. 43 խառ. Ժ. Վ.
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն	Քարաքէօյ Կամարլը	ժմն. 4 44	առ. 11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայատր Փաշա	մկն. 4 24	11 15
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն. 4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն.	Բէնթիք	մկն. 2 58	9 50
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն. 2 44	9 39
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն. 2 24	9 17
3 28	10 24	»	Կէյզզէ	» 2 02	8 55
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	» 1 33	8 26
4 —	10 58	»	Թավշանճիլ	» 1 19	8 16
4 16	11 17	»	Հէրեկէ	» 1 08	8 06
4 37	11 39	»	Նարլճա	» 12 41	7 42
4 49	11 51	»	Թէքիրտաղ Զէֆիլիք	» 12 29	7 30
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	» 12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիտ	մկն. 12 —	7 06
5 38		մկն.	»	ժմն.	6 41
6 11		»	Գէօյիւք Տէրբէնտ	մկն.	6 10
6 39		»	Սոգանճա	»	5 41
7 03		»	Համիտիէ	»	5 25
7 44		»	Կէլվէ	»	4 32
8 04		»	Ագ Հիսար	»	4 10
8 33		»	Մէքէճէ	»	3 45
8 57		»	Լէֆքէ	»	3 13
9 32		»	Վէզիր Խան	»	2 38
10 12		ժմն.	Գիւլէպիկ	մկն.	2 02
10 24		մկն.	»	ժմն.	1 50
11 32		»	Քարաքէօյ	մկն.	1 —
12 13		»	Գոզեիւք	»	12 24
12 59		»	Ին Էօնիւ	»	11 48
1 29		»	Զուքբաբ Հիսար	»	11 16
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»	10 40 առ.

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՕՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒԷ
Ընդմէջ Հրլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեսայի

Անուանք	Թիւ	Անուանք	Թիւ	Անուանք	Թիւ	Անուանք	Թիւ
Ալպանս	1069	Տիտա	1311	Հիմալէյզ	1531	Մարգէլա	3709
Գլէնքի	3607	Տամիս	938	Հիմալա	3720	Մէքսան	3557
Ամէլիա	1541	Տաւրս	2883	Հարթիա	1600	Միլս	1057
[illegible]	2377	Տրաքս	1715	Համիտէ	595	Մանչէսթէր	[illegible]
Գասոնս	1322	Տիմաս	504	Խան	2354	Մարսիլիա	3429
Գարանթս	1364	Էրլաս	3464	Խանս	3540	Նէգրա	1935
Գլենֆալլ	4481	Էլսանան	1520	Ճիլնա	1080	Օմար	4100
Դէլիա	1371	Էրնա	1841	Գլէնա	1053	Քէնիլուրթ	4036
Թոլիրա	1837	Տիտա	954	Գալիոնա	2397	Թալէա	1470
Դարէս	1244	Ֆինլանտ	1828	Գանգա	1700	Օրլանտա	1585
Դանա	1024	Ֆլամինգ	349	Լէս	1058	Բալէրմա	1437
Ինքանա	2729	Ֆանտիանա	1582	Լէսթրիա	2272	Բալս	510
[illegible]	1831	Հոլիէթ	8060	Լիվանա	1848	Ռիալտա	3329
[illegible]	1735	Նիկոլաս	1148	Լանէնտ	8191	Ռիմարա	1558
[illegible]	1905	Հոգա	1011	Մարմա	724	Բալա	1613
[illegible]	895	Գրանտա	1698	Մարէնգա	1273	Բանէա	1789

Միխաս չոգենաւ, նաւապետ Թոմաս
Բասիլիո չոգենաւ, նաւապետ Ոնն
Թոլեմոյ չոգենաւ, նաւապետ Պրանդոն դեկտ. 30ին

ՄՕՍ
ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող
օգոնեաւոր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սէդի	Նայդօգրիս
Մինիս	Էմէյսիս
Բաֆսիս	Գուզիրիս
Թէյպր	Մօեր
Նարայօն	Ֆայէլի
Նավարին	Ֆարոս
	Թիպս

Առաջին գարգի չոգենաւերը լաւ հան գրաւուած են։ Նաւուն մէջերը ընդարձակ սենեակներ ունին։ Ուշադրութիւն։ Թեամբ կը լուսաւորուին եւ ջրի հոսանքը ներս եմամբ տեղադրի ունին։

Երկրորդ գարգի չոգենաւերն ալ տան. մանրամասն թանգարդներ (առանձնարաց տեղադրի չունին)։

Ա. Գարգ Լիվերպուլ. Ա. գարգ գրի է 15
» » » » » 13

50 13

Khedivial Mail Line
(Խէտիվիալ Մէյլ Լայն)
Եգիպտական Ընկերք
Շաբաթական ամենեն արագ երթեւեկը
Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ
ՍԵՒ ԾՈՎԻ ԳԻՇ
Արագ երթեւեկ Կ. Պոլսոյ
եւ Տրապիզոնի միջեւ
«Մէնզալէ» չոգենաւը, հինգշաբթի, 17 դեկտ., առաւաւտ ժամը 12ին պիտի մեկնի Տրապիզոն, հանդիպելով Ինէպոլի, Սամսոն, Կիրասոն և Ռիզէ։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Գալաթիա, քաղաքային վրայ, Մէյմանէթիլ խան, իսկ Սամսոնի մասին, Պոլիս, Վայտէ Պուլուրեան եղբ.

ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ ԵՒ ՀԱՑԿԱԿԱՆ
Ն ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ
Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈՓԵՆԱՒԻՐ
Դեկտ. 15ին, Սիրիասի, Մարսիլիոյէն
Դեկտ. 16ին, Խմիրեդի, Սեւ Ծովէն
Դեկտ. 29ին, Մինկրելի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Դեկտ. 16ին, Սիրիասի, Տրապիզոն։
Դեկտ. 16ին Խմիրեդի, Մարսիլիա
Դեկտ. 30ին, Մինկրելի, Մարսիլիա։

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիրի համով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին Թոփխանէ, քաղաքին վրայ։
15 50—13 Թ. ԹՐԳՈՒԻ

Առօնաստր ԴԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ